

Barnevernets oppfølgingsansvar etter omsorgsovertakelse

*En redegjørelse for innholdet i oppfølgingsansvaret basert på gjeldende rett og
ny barnevernslov*

Kandidatnummer: 17

Antall ord: 14 557

JUS399

Det juridiske fakultet
UNIVERSITETET I BERGEN

Masteroppgave

10. desember 2021

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
1.1. Presentasjon av oppgaven.....	3
1.2. Temaets aktualitet.....	4
1.3. Gjennomgang av rettskilder	6
1.4. Den nye loven og formålet bak	7
1.5. Forbehold.....	8
2. Begrepsavklaring	9
2.1. De fire generelle prinsippene.....	9
2.1.1. Barnets beste.....	10
2.1.2. Barnets rett til medvirkning	12
2.2. Omsorgsovertakelse og gjenforening	13
2.3. Samvær.....	15
2.4. Organiseringen av det offentlige ansvaret.....	15
3. Barnevernets oppfølgingsansvar - bvl. § 4-16 og bvl. 2021 § 8-3	16
3.1. Någjeldende lovbestemmelse, bvl. § 4-16.....	16
3.1.1. Historisk utvikling	16
3.1.2. Ordlyd.....	18
3.1.3. Forarbeider og rettspraksis	19
3.1.4. Plan	21
3.1.5. Tiltak.....	22
3.1.6. Samvær	23
3.1.7. Generell plikt om å følge opp og holde seg oppdatert.....	28
3.1.8. Barnevernets tilleggsansvar.....	28
3.1.9. Andre bestemmelser som påvirker barnevernets ansvar	29
3.2. Den nye lovbestemmelsen, bvl. 2021 § 8-3	30
3.2.1. Ordlyd.....	30
3.2.2. Den nye barnevernsloven - bvl. 2021	31
3.2.3. Plan	32
3.2.4. Tiltak.....	33
3.2.5. Samvær.....	34
3.2.6. Generell plikt om å følge opp og holde seg oppdatert.....	37
4. Avslutning	38
4.1. Endringer fra bvl. § 4-16 til bvl. 2021 § 8-3	38
4.2. Innholdet i ansvaret - De lege lata vs. den nye loven.....	38
4.3. Oppsummering og gjennomgang	39
4.4. Konklusjon	40
Kildeliste	42

1. Innledning

1.1. Presentasjon av oppgaven

Oppgavens hovedproblemstilling er å gjøre rede for rekkevidden av barnevernets oppfølgingsansvar etter vedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven¹ § 4-16, heretter forkortet bvl., og hva denne plikten innebærer. Redegjørelsen vil også inneholde en komparativ vurdering av gjeldende barnevernslov og det som er vedtatt som ny barnevernslov i 2021², heretter forkortet bvl. 2021, med hovedvekt på § 8-3.

I Norge er det barnas foreldre som primært har ansvaret for barnet, dets omsorg og oppvekst. Denne tankegangen er lagt til grunn for det biologiske prinsipp. Det biologiske prinsipp går ut på at båndet mellom barn og foreldre skal respekteres og beskyttes, og er en av grunnverdiene i norsk barnevernrett.³ Forholdet mellom barn og foreldre er lovfestet og reguleres av Barnelova.⁴ Dessverre har ikke alle foreldre det som kreves for å oppfylle foreldreansvaret og derfor har barnevernet et subsidiært ansvar for alle barn. Dette ansvaret pålegger myndighetene å hjelpe i de tilfellene hvor foreldrene ikke klarer dette ansvaret alene. Myndighetenes ansvar kommer til uttrykk i Grunnloven⁵ § 104 tredje ledd, siste setning hvor «Statens myndigheter [...] skal legge forholdene til rette for barnets utvikling [...] fortrinnsvis i egen familie».

Barnevernets oppfølgingsansvar etter omsorgsovertakelse går, i store hovedtrekk, ut på å arbeide for å legge til rette for at foreldrene, så langt som mulig og på en så god måte som mulig, kan få tilbake omsorgen for sitt barn. Hvordan dette reguleres, og hva en kan forvente av barnevernets oppfølgingsansvar er kjernen i denne oppgaven og vil gjennomgås i dybden.

Gjennomgangen består av en rettsdogmatisk vurdering hvor jeg redegjør for innholdet i barnevernets oppfølgingsansvar etter omsorgsovertakelse, både etter någjeldende lov og etter det vedtatte lovforslaget.⁶ Hvilke endringer som er bestemt og hvilken betydning det vil ha for de involverte partene, vil også være en viktig del av redegjørelsen.

---

¹ Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven - bvl.)

² Lov av 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern (barnevernsloven)

³ NOU 2012: 5, s. 49

⁴ Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova - bl.)

⁵ Lov 17. mai 1814, Kongerike Norges Grunnlov (grl.)

⁶ Prop. 133 L (2020-2021) Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven

Innledningsvis vil jeg gjennomgå temaets aktualitet, før viktige rettskilder på området presenteres. Dernest vil jeg komme inn på den nye barnevernsloven 2021 og noen forbehold knyttet oppgaven. Videre vil jeg forklare noen relevante begreper og prinsipper, før jeg kommer til den rettsdogmatiske redegjørelsen. Redegjørelsen tar først for seg gjeldende rett, før innholdet i den nye loven gjennomgås. Avslutningsvis foretar jeg en komparativ vurdering av innholdet i lovene.

1.2. Temaets aktualitet

De siste årene har det vært et økende fokus på barnevern og myndighetenes arbeid med familier i Norge, både gjennom media og i samfunnet generelt. Dette har ført til en debatt om barnevernets ansvar og et press på å få gjennom endringer på området. I det følgende vil grunnene til det økte fokuset på temaet og oppgavens aktualitet gjennomgås.

Norge er, gjennom ratifisering av Den europeiske menneskerettskonvensjonen⁷ (EMK) i 1952, pålagt å følge konvensjonens bestemmelser. Det er Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD), lokalisert i Strasbourg, som er det dømmende organet som påser at medlemsstater følger EMK overfor sine borgere. Denne kontrollfunksjonen får domstolen gjennom konvensjonens art. 34 om rett til individklage, som gjør at konvensjonen har en spesiell stilling sammenlignet med andre internasjonale konvensjoner om menneskerettigheter. EMDs dommer er bindende for Norge, jf. EMK art. 46, om statenes plikt til å rette seg etter avgjørelser i saker de selv er part.

EMK art. 8 regulerer enhver rett til respekt for sitt privat- og familieliv, og er den bestemmelsen barnevernssaker for EMD som regel blir prosedert under. I domstolens 52 første år, fra 1959 og til 2011, ble Norge dømt for krenkelser i totalt 21 saker, blant disse var fire krenkelser av EMK art. 8.⁸ Antallet saker mot Norge har vært svært få til inntil noen år siden - bare siden september 2018 er Norge blitt dømt i 13 barnevernssaker, og tallet øker stadig.⁹ Sammenlignet med tidligere år representerer det en stor økning i antall norske saker som blir tatt inn til behandling, og som fører til domfellelse i EMD.

---

⁷ The European Convention on Human Rights, 213 UNTS 221

⁸ European Court of Human Rights (2020a), European Court of Human Rights (2011)

⁹ European Court of Human Rights (2018), European Court of Human Rights (2019), European Court of Human Rights (2020b), European Court of Human Rights (2021), tallet 13 tar utgangspunkt i alle avgjørelser om barnevern mot Norge fom. *Jansen mot Norge* (sept. 2018), og inkluderer også de to dommene avgitt 25. november 2021, *E.H. mot Norge* (2021) og *M.F. mot Norge* (2021)

Denne økningen av saker til behandling hos EMD, hvor en stor andel av dem dreier seg om barnevern og krenkelser begått av de norske myndighetene, har ført til et økt søkelys på barnevernet og deres oppgaver i samfunnet. Dette kommer i tillegg til oppmerksomheten som allerede var blitt rettet mot det norske barnevern, også fra utlandet, eksempelvis i 2016 hvor det ble holdt massedemonstrasjoner i 19 land mot det norske barnevernet.¹⁰

Felles for de fleste avgjørelsene fra EMD er at det er lite kritikk rettet mot at det har blitt gjennomført omsorgsovertakelse. For avgjørelsene hvor det har blitt konkluderte med krenkelse, har EMD funnet at det har forekommet for lite samvær mellom barn og foreldre for å kunne legitimere en gjenforening til barnets beste. Videre mener EMD foreldrene har fått en for liten sjanse til å vise fremskritt i sin omsorgsevne. En kan altså se det slik at barnevernet i disse sakene ikke har gjort nok for å oppfylle sitt oppfølgingsansvar.

Det økende fokuset har også ført til en endring i behandlingen av barnevernssaker her hjemme. Endringen ser man blant annet ved at saker i første instans (Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker), som tidligere kun fikk én ytterligere behandling i tingretten som andre instans etter anke, nå blir tatt inn til videre behandling i lagmannsretten og Høyesterett. Høyesterett sin økende behandling av barnevernssaker kan ses på som en direkte følge av EMDs storkammeravgjørelse i *Strand Lobben mfl. mot Norge* (2019), og de tre andre sakene som ble avgjort i EMD høsten 2019.¹¹

Konsekvensen av at Høyesterett har intensivert sin behandling av saker om barnevern ser man både ved de tre enstemmige storkammersakene avgitt 27. mars 2020¹² og sakene som ble behandlet av Høyesterett i avdeling samme år.¹³ I tillegg til de tre enstemmige dommene fra 2. mars 2021.¹⁴ Denne økningen i antallet saker hos Høyesterett, og den grundigheten de viser, er et uttrykk for hvor alvorlig Norge og Høyesterett tar kritikken fra EMD.

---

¹⁰ Norman, Mona Grivi, *Massedemonstrasjoner mot norsk barnevern i 19 land* på VG.no

¹¹ *Strand Lobben mfl. mot Norge* (2019), *K.O. og V.M. mot Norge* (2019), *A.S. mot Norge* (2019) og *Abdi Ibrahim mot Norge* (2019) (sistnevnte er ikke rettskraftig grunnet ny behandling i storkammer jan. 2021, per 8. desember 2021 foreligger det ingen endelig avgjørelse).

¹² HR-2020-661-S, HR-2020-662-S og HR-2020-663-S

¹³ HR-2020-1968-A, HR-2020-1967-A, HR-2020-1929-A, HR-2020-1789-A, HR-2020-1788-A, HR-2020-1201-A og HR-2020-2081-A

¹⁴ HR-2021-474-A, HR-2021-475-A og HR-2021-476-A

1.3. Gjennomgang av rettskilder

Gjennomgangen i det følgende er ment som en kort gjennomgang av de viktigste rettskildene på området, og er ikke ment å være uttømmende.

Barnevern hører inn under rettsområdet barnerett. Barneretten omfatter alle rettsregler og prinsipper som har betydning for barns rettigheter og rettslige stilling.¹⁵

Barnevernrett gjelder det offentliges ansvar for barn, og omfatter de tilfeller hvor barnevernet har en særlig plikt til å støtte barn og foreldre som har særlige behov knyttet til barnets omsorgssituasjon. I de aller fleste tilfeller krever slike situasjoner samtykke fra foreldrene. Men barnevern omfatter også, og er kanskje mest kjent for, de situasjoner hvor de må utøve tvang.

En viktig del av barnevern og arbeidet på dette området er lovgivningen. Hovedloven på dette området er barnevernloven.¹⁶ Lovgivningen er spesielt viktig på de deler av barnevernsretten som innebærer myndighetenes utøvelse av tvang overfor individer. Her er legalitetsprinsippet¹⁷ en svært viktig skranke for myndighetenes mulighet til å anvende tvang. I tillegg til at lovgivningen skal sette grenser for inngrep i barnets og foreldrenes liv, skal den også gjøre rede for hvilke rettigheter barnet har og hvem som har ansvar for at disse oppfylles. Innholdet i reglene i barneretten, og kontrollen av at reglene faktisk følges slik loven sier, er på dette området svært viktig da barn er å anse som en av de sårbare gruppene i samfunnet, og har vanskeligere for å stå opp for seg selv enn andre. Barnets rett til vern om sin «personlige integritet» og myndighetenes ansvar for å legge «til rette for barnets utvikling» jf. grl. § 104 tredje ledd er et uttrykk for statens ansvar på dette området.

Selv om en lovtekst forblir uendret over mange år kan innholdet i bestemmelsen utvikle seg over tid. For å veie opp for det faktum at lovtekster er statiske må bestemmelser tolkes, og ofte ses i lys av samfunnsutviklingen for å kunne brukes på scenarioer som ikke var tenkt på ved innføringen av loven. Dette gjøres av domstolene, som tolker og anvender lover og regler på den enkelte sak. Høyesterett sine tolkninger, som tredje, og siste instans, har størst rettskildemessige vekt. Høyesterett har i all hovedsak en rettsavklarende rolle, men kan i noen

---

¹⁵ Bendiksen og Haugli (2021) s. 21

¹⁶ Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven - bvl.)

¹⁷ Grunnloven § 113

tilfeller bedrive rettsutvikling.¹⁸ Det er ikke nok at Høyesterett tolker lovteksten og bedriver rettsutvikling - en ordentlig lovendring skjer ikke før den lovgivende makt, Stortinget, har gjennomført en lovendring etter gjeldende regler. Det har blitt gjennomført flere endringer i barnevernsloven de siste årene,¹⁹ men arbeidet som nå er blitt gjort har ført til en fullstendig gjennomgang av reglene.²⁰

For å redegjøre for någjeldende lov og rett på dette området, kommer en ikke utenom internasjonale rettskilder. I tillegg til EMK, som tidligere har blitt redegjort for, er også FNs konvensjon om barnets rettigheter²¹ (BK) en sentral konvensjon på barnevernsfeltet. Disse konvensjonene skal etter menneskerettsloven²² § 2 «gjelde som norsk lov», og etter mrl. § 3 går de foran annen lov ved motstrid.

Komiteen for barnets rettigheter (også kalt FNs Barnekomite) er det overvåkende organet bestående av eksperter på barnerett, som påser at statene har gjennomført og bruker FNs barnekonvensjon som forpliktet. Komiteen gir ut *generelle kommentarer* som inneholder tolkninger av de ulike artiklene, og er å anse som retningslinjer for statene. Disse er ikke juridisk bindende, og rettskildevekten er omdiskutert. Høyesterett har avsagt flere avgjørelser hvor vekten av de generelle kommentarene vurderes, blant annet i Rt. 2012 s. 1985 «Lengeværende barn 1», hvor det fastslås, med grunnlag i tidligere rettspraksis og forarbeidene til barnelova, at generelle kommentarer fra FNs Barnekomite, som ekspertorgan, bør ilegges «relativ stor vekt» ved tolkning og anvendelse av bestemmelser i praksis.²³ Høyesteretts uttalelse i HR-2020-661-S avsnitt 80, om at Høyesterett i tidligere avgjørelser har lagt «stor vekt» på komiteens uttalelser, underbygger dette.

1.4. Den nye loven og formålet bak

Som et resultat av de økende antall domfellelsene i EMD og det faktum at barnevernloven begynner å bli utdatert, oppnevnte Barne- og familiedepartementet *Barnevernslovutvalget* i november 2014. Utredningen ble levert 29. september 2016 og ble sendt på høring samme

---

¹⁸ Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

¹⁹ Se eks. Endringslov til Barnevernloven nr. 74/2020 og nr. 46/2017

²⁰ Prop. 133 L (2020–2021) s. 16

²¹ The United Nations Convention on the Rights of the Child, 1577 UNTS 3

²² Lov 21. mai 1999 nr. 30. Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven - mrl.)

²³ Rt. 2012 s. 1985 avsnitt 135, jf. Rt. 2009 s. 1261 avsnitt 92 og Ot.prp. nr. 104 (2008–2009) s. 26

år.²⁴ Lovforslaget er nå ferdigbehandlet og sanksjonert i statsråd som *Lov av 18. juni 2021 nr. 97*.²⁵ Når loven trer i kraft er fortsatt uklart, men Barne- og familiedepartementet har uttalt at det legges opp til ikrafttredelse i 2023.²⁶

Formålet med den nye loven er å «bidra til bedre barnevernsfaglig arbeid, styrke barns og foreldres rettssikkerhet og bidra til økt vekt på forebygging og tidlig innsats», jf. proposisjonen.²⁷ Regjeringen Solberg²⁸ ønsket blant annet å skape høyere kompetanse, samt å endre samværspraksisen. Sistnevnte har vært et av hovedpunktene i den internasjonale kritikken mot norsk barnevern.²⁹

Som nevnt vil denne oppgaven gå inn på dagens rettstilstand, med hovedvekt på någjeldende bvl. § 4-16, og inn på det som er vedtatt som ny bestemmelse, i barnevernsloven 2021 § 8-3, samt sammenligne disse. Denne sammenligningen vil være svært aktuell for å kunne vurdere innholdet i oppfølgingsansvaret, og hvorvidt det har skjedd endringer fra någjeldende lov. Det vil også være av interesse å se om evt. endringer kan føres tilbake til kritikken fra EMD.

1.5. Forbehold

De store endringene som foregår på rettsområdet nå gjør temaet svært aktuelt, men også noe utfordrende da det fortsatt er uklart når lovendringen trer i kraft.

I de nevnte Høyesterettsdommene fra 2020 uttaler Høyesterett at det ikke er lovverket som er problemet, men praksisen på barnevernsfeltet.³⁰ Det samme uttales i proposisjonen.³¹ Dette tyder på at det ikke er noe i dagens lovtekst som er feil, og at endringene må skje i barnevernets praksis og ikke bare i loven.

Usikkerheten er også økende da flere har tatt til orde for at den nye barnevernsloven ikke bør tre i kraft før etter *Rettsikkerhetsutvalget* har kommet med sin uttalelse.³² Blant dem som har

---

²⁴ NOU 2016: 16 Ny barnevernslov - Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse

²⁵ Statsministerens kontor, *Offisielt frå statsrådet 18. juni 2021* på Regjeringen.no

²⁶ Regjeringen Solberg, Barne- og familiedepartementet: *Styrker rettssikkerheten for barn og foreldre* på Regjeringen.no.

²⁷ Prop. 133 L (2020–2021) s. 15

²⁸ Garvik, Olav mfl. (2021)

²⁹ Regjeringen Solberg, Barne- og familiedepartementet: *Styrker rettssikkerheten for barn og foreldre* på Regjeringen.no.

³⁰ HR-2020-661-S, avsnitt 170 og 171.

³¹ Prop. 133 L (2020–2021) s. 15

³² Olsen, Ken Joar: *Ny barnevernslov begrenser rettssikkerheten* i Debatt på Aftenposten.no.

uttrykt usikkerhet til lovens ikrafttredelsestidspunkt ble i Innst. 625 L omtalt som «mindretall» på Stortinget, men er i dag (per desember 2021) en del av regjeringsmakten, noe som bidrar stort til den økende usikkerheten.³³

Rettssikkerhetsutvalget³⁴ ble nedsatt i mars 2021 og skal etter planen levere en utredning vinteren 2023. Dersom ikrafttredelsen av barnevernsloven 2021 blir utsatt på grunn av denne utredningen, vil det kunne ta en del tid før en vet hva som blir gjeldende rett, spesielt om utvalget gjennom sitt arbeid finner at det bør gjøres ytterligere endringer i barnevernloven før ikrafttredelse. En del av Rettssikkerhetsutvalgets mandat er svært relevant for denne oppgaven - å vurdere hvordan foreldre bør følges opp etter omsorgsovertakelse med sikte på gjenforening,³⁵ som gjør at endringer på dette området, som følge av utredningen kan tenkes.

Selv om det er mulig det vil kunne forekomme endringer i den vedtatte loven vil denne oppgaven ta utgangspunkt i innholdet i reglene foreslått i Prop. 133 L (2020–2021), 9. april 2021, vedtatt som ny barnevernslov av 18. juni 2021 nr. 97 (også omtalt som Proposisjonen nedenfor).

2. Begrepsavklaring

Barneretten inneholder en rekke begreper og prinsipper som både er særegne for dette området, og som har stor betydning også på andre rettsområder. Blant disse har vi prinsippet om barnets beste og barnets rett til å bli hørt. Disse går igjen både nasjonalt og internasjonalt i familieretten og gjelder generelt i alle rettsområder som berører barn.

Før jeg går inn på vurderinger av gjeldende rett og den nye loven, vil jeg kort gjøre rede for de begrepene innenfor barne- og barnevernretten som vil være relevante for den videre fremstillingen.

2.1. De fire generelle prinsippene

FNs barnekomite har i sin Generelle kommentar nummer 5 fremhevet fire av konvensjonens artikler som grunnprinsipp. Disse er Barnekonvensjonens artikkel 2 nr. 1 om ikke-

---

³³ Innst. 625 L (2020-2021), s. 31 flg.

³⁴ Regjeringen Solberg, Barne- og familiedepartementet: *Nytt utval for bedre kvalitet og rettstryggleik i barnevernet* på Regjeringen.no.

³⁵ Regjeringen Solberg, Barne- og familiedepartementet: *Nytt utval for bedre kvalitet og rettstryggleik i barnevernet* på Regjeringen.no.

diskriminering, artikkel 3 nr. 1 om barnets beste, artikkel 6 om retten til liv og utvikling, og artikkel 12 om retten til å bli hørt. Deres rolle som generelle prinsipper innebærer at de skal få betydning for tolkningen av de resterende bestemmelsene, og skal tas med i alle vurderinger som omhandler barn uavhengig av rettsområde og om saken gjelder en bestemt konvensjonsbestemmelse eller ikke.³⁶

I denne oppgaven er spesielt barnets beste og barnets rett til å bli hørt viktige og disse vil derfor gjennomgås nærmere i det følgende.

2.1.1. Barnets beste

Det første og kanskje viktigste av de fire fremhevede prinsippene er prinsippet om barnets beste. Barnets beste er det grunnleggende vurderingstemaet i barneretten. I barnekonvensjonen art. 3 er det regulert at ved «alle handlinger som berører barn» skal «barnets beste være et grunnleggende hensyn». Ordlyden gjør det klart at dette gjelder uavhengig av hvem handlingen begås av og hva handlingen består i, og at det som er å anse som det beste for barnet, skal være et overordnet hensyn når det tas beslutninger om barn. Bestemmelsen omfatter både hvert enkelt barn, men også barn generelt som en gruppe, avhengig av hvilke handlinger det er snakk om.

Barnekonvensjonen art. 1 definerer «barn» som alle mennesker under 18 år, med mindre nasjonal rett gjør barnet myndig tidligere.³⁷ Det er altså de nasjonale myndighetsreglene som bestemmer hvem som er å anse som barn. Etter norsk rett er myndighetsalderen 18 år, jf. vergemålsloven³⁸ § 2, 1. ledd bokstav a, § 2, 3. ledd og § 8.

Denne oppgaven tar utgangspunkt i den generelle omtalen av barn, altså de under 18 år, selv om myndighetsalderen kan være ulik på ulike deler av barnets liv og områder, slik som i helseretten hvor barnet selv kan bestemme fra 16 år.³⁹

Selv om barnekonvensjonen er gjort til en del av norsk rett gjennom menneskerettsloven, jf. ovenfor, ble det gjennom Grunnlovsreformen i 2014 besluttet å grunnlovsfeste en egen bestemmelse om barnets beste for å tydeliggjøre prinsippetets viktighet uten å endre

---

³⁶ FNs barnekomite (2003), pkt. 12 (s. 4)

³⁷ Bendiksen og Haugli (2021) s. 21

³⁸ Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven - vgml.)

³⁹ Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient og brukerrettigheter, § 4-3 første ledd bokstav b

rettstilstanden.⁴⁰ Den nye bestemmelsen ble til § 104 og slår i andre ledd fast at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle «handlinger og avgjørelser som berører barn». Dette har klare likheter med formuleringen i Barnekonvensjonen art. 3 nevnt over.

FNs Barnekomite har gjort gjeldende at prinsippet både er en substansiell rettighet, et tolkningsprinsipp og en prosedyreregel, («A substantive right», «A fundamental, interpretative legal principle» og «A rule of procedure».⁴¹ Samtidig vil den endelige forståelsen av hva som er barnets beste være relativt. Det vil være avhengig av barnets alder, kultur, situasjon, samt hvilket retts- eller fagområde det er snakk om. Innholdet i begrepet kan også variere over tid, samt fra person til person.⁴²

I denne oppgaven er hovedfokuset på barnevern. «Barnets beste» vil derfor knytte seg til det som er å anse som barnets beste etter barnevernloven, jf. § 4-1. Barnets beste på dette området kan være noe ulikt det som ofte er barnets beste på andre rettsområder. Grunnen til dette er fordi mange av vurderingene i barneretten ofte knytter seg til det som vil være barnets beste i fremtiden. Avgjørelser basert på hva som vil være til barnets beste i fremtiden er vanskelig og tar ofte utgangspunkt i skjønnsmessige vurderinger (innenfor de skranker som lov, forarbeider og rettspraksis har trukket opp), og etter en konkret vurdering av den aktuelle sak. Eksempelvis vil hensynene som er til barnets beste ved avgjørelsen av barnets faste bosted være ulike de hensyn som vil være til barnets beste ved en vurdering av samvær.

Barnets beste skal være det beste for det aktuelle barnet og dets interesser og behov. Hva som er mor eller fars interesser er i denne vurderingen ikke like relevant. Det er likevel viktig å være klar over at det ikke betyr at hensynet til barnets beste alltid vil være det avgjørende momentet i enhver vurdering. Det viktige i en vurdering hvor barnets beste skal være et grunnleggende hensyn er å kunne vise til hva som, i den enkelte sak, er til barnets beste, hvorfor disse kriteriene er vektlagt og hvordan. I tillegg vil barnets rett til å bli hørt kunne ha betydning for hva som vil være barnets beste.⁴³

---

⁴⁰ Dok.nr.16 (2011–2012) Rapport fra Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven s. 192

⁴¹ FNs barnekomite (2013), pkt. 6 (s. 4)

⁴² FNs barnekomite (2013), pkt. 3 (s. 9)

⁴³ HR-2020-1929-A, avsnitt 79- 80

2.1.2. Barnets rett til medvirkning

Barnekonvensjonens art. 12 og barnevernloven §§ 1-6 og 6-3 første ledd, regulerer barnets rett til å uttale seg og til å bli hørt. Det er viktig å være klar over at bestemmelsene gir barnet rett til medbestemmelse og ikke selvbestemmelse, noe som er naturlig med tanke på hvordan myndighetsregler setter grenser for hvem som er å anse som «barn», jf. ovenfor. Videre gir bestemmelsene barn en rett, men ikke plikt, til å uttale seg i saker som gjelder den selv.

Barnets rett til medvirkning er også hjemlet i grl. § 104 første ledd, som slår fast at barn «[...] har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling». Samtidig viser forskning at en god relasjon mellom barnevernet og barnet er en viktig del av å få barnet til å medvirke.⁴⁴ Dette tilsier at en viktig del av barnevernets oppgave blir å bygge tillit og en god relasjon med det aktuelle barnet for å øke barnets villighet til å medvirke, samtidig som det er en viktig del for barnevernets mulighet til å vurdere hva som er til barnets beste.

Bvl. § 1-6 andre setning gir også barn rett til informasjon, og den må være «tilstrekkelig og tilpasset». Det samme gjelder også etter BK art. 12, selv om det ikke går uttrykkelig frem av ordlyden.⁴⁵ Har ikke barnet informasjon om forholdet, vil det være vanskelig å komme med en mening om det. Barn som klarer å gi uttrykk for egne meninger, har rett til å komme med disse i de saker som omhandler dem, og vekten av disse meningene skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. Det samme slås fast i bvl. § 6-3 første ledd. Bestemmelsene er et viktig uttrykk for synet på barn som fullverdige og selvstendige mennesker på lik linje med voksne.

Etter bvl. § 6-3 A har barnevernet en plikt til å begrunne i vedtaket hva barnet har ment om situasjonen og hvilken vekt barnets mening har fått i saken. Etter bestemmelsen er det også en plikt for barnevernet til å vise hvordan barnets beste er blitt vurdert, jf. siste punktum.

---

⁴⁴ Paulsen (2016) s. 13

⁴⁵ FNs barnekomite (2009), pkt. 25

2.2. Omsorgsovertakelse og gjenforening

Ettersom denne oppgaven tar for seg barnevernets ansvar etter omsorgsovertakelse er det nødvendig å gå inn på hva som menes med *omsorgsovertakelse*, dernest vil jeg forklare begrepet *gjenforening* i lys av omsorgsovertakelse.

Omsorgsovertakelse er når foreldrenes ansvar overføres til barnevernet og barnet flyttes ut av hjemmet i samsvar med bvl. § 4-12 og plasseres enten i fosterhjem, på institusjon, eller omsorgssenter. Dette tiltaket bryter med retten barnet har etter Barnekonvensjonen art. 9 til ikke å bli skilt fra sine foreldre, og er etter rettspraksis⁴⁶ å anse som et inngrep i både barnet og foreldrenes rett til familieliv etter både nasjonal og internasjonal rett.⁴⁷ Høyesterett uttaler derimot at det ikke foreligger noen motstrid mellom EMDs praksis og bvl. § 4-12.⁴⁸

Omsorgsovertakelse er et alvorlig inngrep, samtidig som det i mange tilfeller kan være rettmessig og nødvendig. Det er derfor anledning til å gjennomføre omsorgsovertakelse så lenge vilkårene for dette er oppfylt. En omsorgsovertakelse skal vedtas av Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker.

Det er ingen bestemmelser i loven om frivillig omsorgsovertakelse, slik som det er for hjelpetiltak (bvl. § 4-4). Som nevnt er omsorgsovertakelse et inngrep i barnets liv, og selv om foreldrene samtykker, må det behandles som et tvangstiltak, og alle lovens vilkår må være oppfylt. Sett i lys av inngrepets alvorlighetsgrad oppstilles det flere strenge vilkår i bvl. § 4-12 første ledd, hvor bokstav a er den viktigste.

Bestemmelsens andre ledd oppstiller i tillegg et krav om nødvendighet. Nødvendighetskravet gjør at det i de tilfeller hvor situasjonen er alvorlig nok til å oppfylle hovedalternativet i bvl. § 4-12 bokstav a («alvorlige mangler»), eller de resterende vilkårene i bokstav b-d i bestemmelsens første ledd, men omsorgsovertakelse ikke anses å være nødvendig eller i barnets interesse (barnets beste), vil ikke vilkårene for omsorgsovertakelse være oppfylt. I tillegg må hjelpetiltak være forsøkt eller anses nytteløse, jf. andre ledd hvor det uttales at «Et slikt vedtak [omsorgsovertakelse] kan derfor ikke treffes dersom det kan skapes tilfredsstillende forhold for barnet ved hjelpetiltak». Dette er et uttrykk for minste inngreps

---

⁴⁶ HR-2020-662-S, avsnitt 48

⁴⁷ Grunnloven §§ 102 og 104, EMK art. 8 og BK art. 7

⁴⁸ HR-2020-662-S, avsnitt 56-58

prinsipp som tilsier at det ved valg mellom ulike tiltak skal besluttes å velge det minst inngripende tiltaket, forutsatt at tiltaket er formålstjenlig.⁴⁹ Det fjerde, kumulative vilkåret er at tiltaket etter en totalvurdering må være til barnets beste, jf. bvl. § 4-1. Dette vilkåret kan også forankres i «kan» i første ledd.

Omsorgsovertakelse er ment å være et midlertidig tiltak og barnet skal tilbakeføres når det er klart at foreldrene kan oppfylle sitt omsorgsansvar, jf. bvl. § 4-21. Det er derimot på dette området store deler av kritikken fra EMD mot det norske barnevern har kommet. I flere saker har EMD uttalt at Norge i for stor grad anser omsorgsovertakelser som langvarige⁵⁰, noe som samsvarer med tidligere norsk barnevernspraksis på området.⁵¹ I mange tilfeller har det på forhånd blitt lagt opp til langvarige plasseringer med lite samvær grunnet hensynet til stabilitet for barnet. Dette er omtalt både av Høyesterett, i forarbeidene til ny lov og slått fast i juridisk teori.⁵² Kritikken fra EMD bunner i dette, som går imot domstolens langvarige praksis om at omsorgsovertakelse skal være midlertidig, og at det fra starten skal jobbes for at foreldrene skal få tilbake omsorgen for sitt barn (gjenforeningsmålsetningen). Dette ble også slått fast allerede i 1996 i *Adele Johansen-dommen*⁵³ og i tidligere saker mot andre stater.⁵⁴

Likevel vil det i noen tilfeller ikke anses som barnets beste at gjenforening gjennomføres. Dette gjelder de tilfellene hvor foreldrene er særlig uegnet eller der en gjenforening vil være skadelig for barnets helse og utvikling, eller det har gått for lang tid mellom omsorgsovertakelse og en eventuell gjenforening.⁵⁵ I disse tilfellene vil det være aktuelt å frata foreldrene foreldreansvaret, og Fylkesnemnda kan samtykke til at barnet kan adopteres bort - selv om foreldrene er imot det, jf. bvl. § 4-20 og BK art. 20.

---

⁴⁹ Brynildsrud, Karsten (2019) s. 209

⁵⁰ Se bla. *Pedersen mfl. mot Norge* (2020), avsnitt 68 og *A.S. mot Norge* (2019), avsnitt 62.

⁵¹ Sørensen (2020) s. 110, Sørensen fant at det i 68 av de 100 første sakene til fylkesnemnda i 2018 ble lagt til grunn at omsorgsovertakelsen ville bli langvarig.

⁵² Rt. 2012 s. 1832 avsnitt 31 (oppstiller en generell vurdering av varighet, uten å nevne midlertidighet som utgangspunkt), NOU 2016:16 s. 187 og Sørensen (2020) s. 109 og 110

⁵³ *Johansen mot Norge* (1996) avsnitt 78

⁵⁴ Eksempelvis *Olsson mot Sverige* (no. 1) (1988) avsnitt 81

⁵⁵ *Strand Lobben mfl. mot Norge* (2019), avsnitt 208

2.3. Samvær

Barn og foreldre har rett på familieliv jf. BK art. 7, EMK art. 8 og GrL. § 102⁵⁶ og omsorgsovertakelser er å anse som et inngrep i denne retten. Til tross for at barnets rett på omsorg og sikkerhet kan trumfe foreldrenes rett til familieliv med sine barn, har også både foreldrene og barna rett på samvær med hverandre, også i de tilfeller hvor de ikke bor sammen, jf. BK art. 9 nr. 3, EMK art. 8 og bvl. § 4-19.

Retten til samvær bygger på retten til familieliv (grl. § 102 og EMK art. 8) og utgangspunktet om at barn skal vokse opp hos sine foreldre. I de tilfeller hvor dette ikke er mulig skal de likevel ha kontakt med hverandre. Kontakten mellom barna og foreldrene bør ikke opphøre selv om de ikke bor sammen, spesielt ikke dersom en ønsker å gjenforene barnet med familien, da samvær er en svært viktig del for å kunne oppfylle gjenforeningsmålsetningen ved omsorgsovertakelse.⁵⁷ Som jeg kommer mer inn på i gjennomgangen av bestemmelsene om samvær under, er det derfor strenge regler og et stort ansvar for barnevernet knyttet til denne delen av gjenforeningsmålsetningen.

Felles for bestemmelsene (BK art. 9 nr. 3, EMK art. 8 og bvl. § 4-19) er at samværsretten kun gjelder for de tilfeller hvor samværet er til det beste for barnet. I de tilfeller hvor samvær med foreldre ikke er til barnets beste kan samværet begrenses, skje under tilsyn eller falle bort. Etter rettspraksis fra EMD må nektelsen av samværet kunne begrunnes i formålet om å beskytte barnet.⁵⁸

2.4. Organiseringen av det offentlige ansvaret

Ettersom oppgaven går ut på å vurdere innholdet i barnevernets oppfølgingsansvar vil det være viktig å vite hvilke deler av det offentlige barnevernet som kan pålegges dette ansvaret. Dette skal kort gjennomgå i det følgende.

Reglene om ansvarsfordelingen finnes i bvl. kap. 2. Hver kommune skal ha en administrasjon som har ansvaret for alle oppgaver etter barnevernloven som det ikke eksplisitt er bestemt at skal gjøres av et statlig organ, jf. bvl. § 2-1. De statlige organene består av Barne- og

---

⁵⁶ BK art. 7, «rett til å kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem», og EMK art. 8 og grl. § 102: «familieliv»

⁵⁷ *W. mot Storbritannia* (1987), avsnitt 59 flg.

⁵⁸ *Johansen mot Norge* (1996), avsnitt 78

familiedepartementet, Bufetat (Barne-, ungdoms- og familieetaten) og Statsforvalterne, jf. bvl. § 2-2. Barne- og familiedirektoratet har det øverste ansvaret for barnevernstjenestene i Norge. At hver kommune skal ha en ansvarlig administrasjon er ikke et absolutt krav. Ettersom Norge er et arealmessig stort land med kommuner av ulike størrelser, har flere småkommuner inngått et samarbeid om barnevernstjenesten. I forbindelse med barnevernsreformen i 2017⁵⁹ ble det bestemt at kommunene skal få et større ansvar for barnevernstjenesten. Lovendringene trer i kraft fra 1. januar 2022.⁶⁰

Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker reguleres av Barnevernlovens kap. 7. Nemnda er første instans for alvorlige saker som reises av kommunen. Dette gjelder saker om omsorgsovertakelse, samvær, fratakelse av foreldreansvar ol. Men de avgjør også saker om tvang etter helse- og omsorgsloven og smittevernloven. Nemndas avgjørelser kan ankes til tingrettene og overprøves fullt ut, jf. tvisteloven⁶¹ kap. 36, jf. bvl. § 7-24.

3. Barnevernets oppfølgingsansvar - bvl. § 4-16 og bvl. 2021 § 8-3

I denne delen tar jeg for meg innholdet i oppfølgingsansvaret, først ved å gå gjennom kravene og ansvaret etter någjeldende lovbestemmelse, deretter etter den nye barnevernsloven. Redegjørelsen av begge bestemmelsene går inn på fire underkategorier: plan, tiltak, samvær og generell plikt til oppfølging, som alle er viktige aspekter av ansvaret. Underveis er det og aktuelt å gå inn på andre relevante bestemmelser knyttet til redegjørelsen for å gi et helhetlig bilde av hvilke krav og plikter som kan stilles til barnevernet.

3.1. Någjeldende lovbestemmelse, bvl. § 4-16

3.1.1. Historisk utvikling

Barnevernloven § 4-16 har endret seg i flere omganger siden loven ble vedtatt i 1992, i takt med den økte bevisstheten av bestemmelsens viktighet. Lovens originale bestemmelse bestod kun av én setning; «Barneverntjenesten skal nøye følge utviklingen til de barn som det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse for, og likeledes utviklingen til deres foreldre».⁶²

---

⁵⁹ Prop. 73 L (2016–2017)

⁶⁰ Prop. 133 L (2020–2021) pkt. 25.2.

⁶¹ Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven - tvl.)

⁶² Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester, opprinnelig kunngjort versjon 31.07.1992, § 4-16

Bestemmelsen hadde barnet og foreldrenes «utvikling» som hovedfokus, og ordlyden ga ikke barnevernet noen klare føringer for hva oppfølgingsansvaret gikk ut på utover det.

Den første endringen på dette området, etter lovens ikrafttredelse i 1993, skjedde i 2005 med virkning fra januar 2006, hvor bla. lovteksten ble utvidet til å inneholde krav og spesifikke plikter for barnevernet overfor både barnet og foreldrene; «[...] Barneverntjenesten skal kort tid etter en omsorgsovertakelse kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barneverntjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser». ⁶³ Et av hovedmålene bak endringen var å skape rutiner for å gi foreldrene hjelp og oppfølging innen kort tid etter omsorgsovertakelse, samt at oppfølgingen skulle tilpasses foreldrenes ønsker og situasjon. ⁶⁴

I 2013 ble lovteksten endret til å inneholde barnevernets «løpende og helhetlig ansvar» for oppfølging av barnet, og for å sikre både foreldre og barn nødvendig og jevnlig oppfølging: «Barneverntjenesten har etter omsorgsovertakelsen et løpende og helhetlig ansvar for oppfølgingen av barnet, herunder et ansvar for å følge utviklingen til barnet og foreldrene. Barneverntjenesten skal der hensynet til barnet ikke taler imot det, legge til rette for samvær med søsken. [...]». ⁶⁵ Denne endringen trådte i kraft januar 2014.

Endringens formål var å tydeliggjøre oppfølgingsansvaret, men proposisjonens kapitteloverskrift gjorde det tydelig at det i all hovedsak var barnet som var fokuset, selv om foreldrene fikk større plass. ⁶⁶ Endringen kom som en følge av Riksrevisjonens undersøkelser, som konkluderte med at barnevernets oppfølging av barna ikke var god nok. ⁶⁷ Ved å legge til «løpende og helhetlig ansvar» ønsket de å presisere barnevernets ansvar, for å sikre barna og foreldrene en nødvendig og kontinuerlig oppfølging. ⁶⁸

Først i 2018 ble barnevernets plikt til å vurdere nødvendigheten av ytterligere tiltak eller endringer, samt plikten til å (dersom hensynet til barnet ikke taler mot det) legge til rette for gjenforening mellom barn og foreldre lagt til i bestemmelsens siste setning. ⁶⁹ Endringen trådte

---

⁶³ Lov 17. juni 2005 nr. 65 om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester og lov 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester (sosialtjenesteloven) m.v., § 4-16 (65/2005)

⁶⁴ Ot.prp. nr. 64 (2004–2005), s. 64

⁶⁵ Lov 21. juni 2013 nr. 63 om endringer i barnevernloven, § 4-16 (63/2013)

⁶⁶ Prop. 106 L (2012–2013), *Kap. 24 Barneverntjenestens ansvar for å følge opp barnet etter en omsorgsovertakelse*

⁶⁷ Prop. 106 L (2012–2013) om endringer i barnevernloven, s. 175

⁶⁸ Prop. 106 L (2012–2013) om endringer i barnevernloven, s. 176 og 177

⁶⁹ Lov 20. april 2018 nr. 5, Lov om endringer i barnevernloven mv. (5/2018)

i kraft 1. juli 2018 og førte til någjeldende ordlyd og lovbestemmelse.

«[...] Barneverntjenesten skal kort tid etter omsorgsovertakelsen kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barneverntjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser. Der hensynet til barnet ikke taler mot det, skal barneverntjenesten legge til rette for at foreldrene kan få tilbake omsorgen for barnet, jf. bvl. § 4-21».⁷⁰

Endringene i bestemmelsen siden 1992 har altså i all hovedsak bestått av å lovfeste barnevernets plikter overfor foreldre og barn etter omsorgsovertakelse, og å utdype og presisere disse.

Oppfølgingen av barn og foreldre har blitt en viktigere og viktigere del av barnevernets ansvar, noe man kan se på utviklingen i oppfølgingsansvaret gjennom § 4-16 bare de siste ti årene. Bestemmelsen har gått fra å bestå av én enkelt setning, til å få et eget kapittel i den nye loven, Kap. 8, hvor flere av bestemmelsene som er relevante for temaet, blant annet någjeldende §§ 4-5, 4-25 første ledd andre punktum, 4-28, og 4-30, som alle gjelder ulike ansvar for oppfølging, også blir plassert.⁷¹

3.1.2. Ordlyd

Någjeldende bestemmelse, bvl. § 4-16, består kun av ett ledd, men til gjengjeld av seks setninger. Ordlyden i bestemmelsen pålegger barnevernet flere plikter og er tydelig på at det ikke er noen alternative handlinger, jf. den utstrakte bruken av ordet «skal». I de tilfellene det er alternativer er når skal går imot «hensynet til barnet», jf. tredje og sjette punktum, og de tilfellene hvor det er opp til foreldrene selv, jf. femte punktum. Bestemmelsens siste setning ilegger barnevernet en plikt til å kontinuerlig følge opp vedtaket om omsorgsovertakelse, og en selvstendig plikt til å legge til rette for gjenforening etter bvl. § 4-21 når vilkårene for det er oppfylt.

Etter ordlyden er oppfølging av foreldre en selvstendig plikt, jf. «skal» i bestemmelsens fjerde setning. Oppfølgingen av foreldrene er ansett som en nødvendig del av barnevernets oppfølging etter omsorgsovertakelse og i all hovedsak skal oppfølgingen sørge for at

---

⁷⁰ Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven), § 4-16

⁷¹ Prop. 133 L (2020–2021), A Forslag, Kapittel 8. Oppfølging av barn og foreldre (s. 616)

omsorgsovertakelsen oppfyller sitt formål, og at barnet får tilstrekkelig omsorg, i tråd med vedtaket.⁷² Gjenforening skal være oppfølgingens hovedmål.

3.1.3. Forarbeider og rettspraksis

Etter det som fremkommer av lovtekst og ordlyd er det uomtvistet at barnevernet har et oppfølgingsansvar etter barnevernloven. Hva som inngår i dette ansvaret, hva som kan forventes og kreves av barnevernet, er noe mer uklart. Som nevnt ovenfor er det ikke bare selve lovteksten som gjør rede for gjeldende rett, men også rettspraksis og uttalelser i forarbeider, og for barnevernsloven finnes det flere relevante forarbeider knyttet til tidligere lovendringer. I det følgende vil forarbeider, rettspraksis og andre relevante kilder benyttes for å få klarhet i oppfølgingsansvarets innhold.

Så fort det er vedtatt og gjennomført omsorgsovertakelse får barnevernet det overordnede ansvaret for barnets omsorg, Jf. bvl. § 4-18 første ledd. I tillegg til ansvaret for barnet og dets omsorg og oppvekst, får barnevernet gjennom § 4-16 ansvar for å gi foreldrene hjelp slik at de får en mulighet til å få ansvaret for barnet og dets omsorg tilbake.

I en av de rettsavklarende storkammerdommene fra mars 2020 gjorde Høyesterett kort rede for hva oppfølgingsansvaret innebærer og hva som kan forventes av barnevernet.

«Barnevernet skal blant annet følge utviklingen, vurdere eventuelle endringer, gi foreldre tilbud om veiledning og oppfølging, samt legge til rette for at foreldrene kan få tilbake omsorgen for barnet [...] der hensynet til barnet ikke taler mot det».⁷³

Her gjør Høyesterett rede for det «løpende» ansvaret barnevernet har for å følge opp barnets, og dets utvikling. I forarbeidene presiseres det at denne løpende oppfølgingen må være slik at barnevernet har en god oversikt over barnets situasjon.⁷⁴ Det er kun gjennom en løpende og helhetlig oppfølging barnevernet vil kunne legge til rette og innføre passende tiltak for å oppfylle sitt omsorgsansvar, samtidig som de lettere vil kunne bidra til en eventuell tilbakeføring.

En tett og tidlig oppfølging er også viktig da barn etter en omsorgsovertakelse som regel vil være svært sårbare. Spesielt i den første tiden etter omsorgsovertakelse, før barnet har rukket

---

⁷² Prop. 106 L (2012–2013), s. 209

⁷³ HR-2020-661-S, avsnitt 120

⁷⁴ Prop. 106 L (2012–2013) kap. 24.4 s. 177.

å knytte seg til nye omsorgspersoner som kjenner og kan tale barnets sak, vil kontakt med barnet være viktig for barnevernets arbeid.

Bvl. § 4-16 gir også barnevernet en selvstendig plikt til å følge opp barnets biologiske foreldre og deres utvikling. Grunnen til at barnevernet ikke bare har ansvar for barnas velvære, men og foreldrene er fordi foreldrene fortsatt vil være svært viktige for barna. Ettersom samvær er en svært viktig del av barnas oppfølging, vil barnevernets arbeid med foreldrene være en viktig del for å kunne gjennomføre samværet best mulig for alle involverte og for å kunne gjøre foreldrene skikket til å få barnet tilbake.

Ønsker ikke foreldrene bistand fra barnevernet eller de er i en situasjon som gjør medvirkning vanskelig, har også barnevernet en plikt til å sette foreldrene i kontakt med andre hjelpeinstanser dersom de ønsker det. Dette fremgår av bestemmelsens femte punktum.⁷⁵ Dette innebærer at barnevernet ikke uten videre kan kutte kontakten med foreldre etter omsorgsovertakelse, selv om de har avvist tilbud om bistand. For de tilfellene hvor foreldrene av ulike årsaker ikke har mulighet eller ønske om å medvirke, men der dette er av forbigående art, eksempelvis grunnet sykdom, skal foreldrene involveres i barnevernets arbeid så fort det er mulig og ønskelig.⁷⁶ Barnevernet må og følge foreldrenes utvikling og situasjon for å vurdere om/når de kan involveres.

Denne plikten gjelder også dersom foreldrene ønsker hjelp, og barnevernet ser at det kan være behov for bistand fra andre hjelpeinstanser i arbeidet. Kontakt og oppfølging av foreldre er også, i de fleste tilfeller, til det beste for barnet sett i lys av det biologiske prinsipp.

Etter endringen i 2013 ble den ulovfestede plikten om barnevernstjenestens ansvar for å sørge for tilbakeføring av barna til foreldrene lovfestet i bestemmelsens siste ledd, dersom vilkårene i bvl. § 4-21 er oppfylt. Ved å gjøre det til bestemmelsens siste setning ble gjeldende rett presisert, og endringen understreker barnevernets medvirkningsplikt til å arrangere tilbakeføring av barnet dersom vilkårene for dette foreligger etter lovens bestemmelser.⁷⁷ Dette er altså en plikt for barnevernet til å jevnlig vurdere om det foreligger grunn til tilbakeføring. Dette er også uttalt i høyesterettspraksis, som har lagt til grunn at «statens aktivitetsplikt [arbeidet for gjenforening etter omsorgsovertakelse - min forklaring] er

---

⁷⁵ Ot.prp. nr. 64 (2004–2005) s. 29, Innst. O. nr. 115 (2004–2005) s. 12.

⁷⁶ Oppedal (2007), s. 51-52

⁷⁷ Prop. 106 L (2012–2013) pkt. 24.4 s. 177

forankret i bestemmelsens siste punktum». ⁷⁸ For å ytterligere presisere denne plikten ble dette lovfestet ved endringen i 2018 og lagt til som bestemmelsens sjette punktum. ⁷⁹

Etter bvl. § 4-21 første ledd er det en forutsetning for tilbakeføring at det er «overveiende sannsynlig at foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg». For å oppnå vilkåret om «forsvarlig omsorg» skal foreldrenes evne til å møte grunnleggende materielle behov og deres emosjonelle kompetanse vurderes, og vurderingen må ta utgangspunkt i det aktuelle barnets behov. ⁸⁰ Videre må det være «overveiende sannsynlig» at foreldrene klarer å gi barnet denne omsorgen. Beviskravet i denne sammenhengen er altså høyere enn alminnelig sannsynlighetsovervekt. ⁸¹ Det skjerpede beviskravet er ansett å være i overensstemmelse med EMK art. 8. ⁸²

Likevel er det ikke alltid slik at gjenforeningsmålsetningen er realistisk eller til barnets beste, dette går også frem av bvl. § 4-21. I bestemmelsens første ledd slås det fast at vedtaket ikke skal oppheves dersom barnet har fått en tilknytning til miljøet og mennesker det er blitt plassert hos, og om flytting kan føre til «alvorlige problemer for barnet».

I disse tilfellene faller ikke barnevernets oppfølgingsansvar overfor foreldrene bort, men endrer seg. I de tilfeller hvor tilbakeføring ikke er realistisk kan ikke barnevernet avslutte kontakten med foreldrene og kun fokusere på barnet, de har fortsatt et ansvar for å følge opp foreldrene. Ansvar vil i slike tilfeller kunne bestå i å hjelpe foreldrene med å forstå at barnet deres ikke lenger vil kunne bo hos dem. ⁸³

3.1.4. Plan

For å sørge for at barnet får en så god oppfølging som mulig skal barnevernet ved omsorgsovertakelse lage en plan for barnets omsorgssituasjon, jf. bvl. § 4-15 tredje ledd. Bestemmelsen fastsetter videre at det (senest) to år etter vedtak om omsorgsovertakelse skal lages en plan for den fremtidige omsorgen for barnet. Planen vil være forskjellig fra barn til

---

⁷⁸ HR-2020-661-S, HR-2020-662-S, HR-2020-663-S og Havre (2020) note 234

⁷⁹ Prop. 169 L (2016–2017) s. 144

⁸⁰ Ot.prp. nr. 69 (2008–2009) s. 19

⁸¹ Ot.prp. nr. 69 (2008–2009) s. 25

⁸² HR-2020-1788-A, avsnitt 46 flg., jf. NOU 2016:16, Ny barnevernslov s. 349

⁸³ Barne- og likestillingsdepartementet (2009) s. 9

barn, og dermed vil innholdet i ansvaret være ulikt, basert på den enkelte situasjon og barnets behov. Formålet med planen er å skape en forutsigbar situasjon for alle involverte.

Presiseringen i siste setning, at planen ikke kan endres med mindre «forutsetningene for den er falt bort», innebærer at barnevernet ikke uten videre kan gå bort fra planen. Dette betyr at dersom det skjer endringer i barnets eller foreldrenes situasjon som gjør at forutsetningene for planen forandres, må barnevernet påse at planen blir revidert og tilpasset dette. Dette innebærer en plikt for barnevernet til å følge med og jevnlig oppdatere seg på foreldrene og barnets situasjon.

Omsorgsplanen er en viktig del av barnevernets oppfølging av det enkelte barn, og krever at oppfølgingen skjer jevnlig og er systematisk og forutsigbar, og samsvarer med kravet til en «løpende og helhetlig» oppfølging.⁸⁴

3.1.5. Tiltak

I all hovedsak er det opp til barnevernet, sammen med barn og foreldre, å avgjøre hva som skal iverksettes av tiltak. Likevel fastslår bvl. § 4-16 fjerde punktum at barnevernet skal kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging innen «kort tid» etter omsorgsovertakelsen. Dette er tiltak som skal gjøres uavhengig av situasjon, og gir barnevernet en plikt til å gjennomføre dette, jf. «skal». Denne bestemmelsen er sammenfallende med uttalelser fra EMD om at staten har en plikt til å sette igang tiltak for å legge til rette for at gjenforening kan skje så raskt som mulig, jf. «as soon as reasonably feasible».⁸⁵

Den samme plikten fremgår av forarbeidene til bvl. § 4-16 som slår fast at barnevernet også har et eget ansvar for å sørge for å hjelpe foreldrene til å komme i den situasjonen at de kan få tilbake omsorgen for barnet.⁸⁶ Dette har vært gjeldende rett, men ikke alltid blitt fulgt opp i praksis.

Denne plikten samsvarer også med plikten norske myndigheter har gjennom FNs barnekonvensjon, art. 18. nr. 2, hvor de pålegges en plikt til å hjelpe foreldre med deres omsorgsansvar. Plikten kan gå ut på enten omsorgsendrende tiltak eller foreldrestøttende

---

⁸⁴ Prop. 106 L (2012–2013) kap. 24.4 s. 177.

⁸⁵ *Strand Lobben mfl. mot Norge*, avsnitt 205

⁸⁶ Ot.prp. nr. 44 (1991–1992) s. 47 og Innst. O. nr. 80 (1991–1992) s. 25.

tiltak etter bvl. § 4-4, hvor det endelige målet skal være å gjøre foreldrene egnede til å få tilbake omsorgen for barnet.

I tillegg til tilbud om veiledning og oppfølging, som nevnes eksplisitt i § 4-16 fjerde ledd, vil noen foreldre kunne ha behov for annen hjelp og nettverksarbeid. I andre tilfeller vil foreldrene kunne ha behov for langvarig behandling eller hjelp med å håndtere foreldrerollen. I mange tilfeller har foreldrene vanskelige levekår, som kan innebære at økonomisk veiledning eller hjelp til å komme i kontakt med diverse sosialtjenester om arbeid, utdanning eller lignende kan bli en del av barnevernets ansvar.⁸⁷ Råd og veiledning som tiltak til foreldre utgjør en vesentlig del av barnevernets arbeid.⁸⁸

I bvl. § 1-7 pålegges barnevernet en plikt til å samarbeide med barn og foreldre.

Bestemmelsen ble lagt til gjennom lovendringen i 2018 og gir ikke bare foreldrene en rett til medvirkning, men også en rett til reell innflytelse på barnevernet og deres valg av tiltak.⁸⁹

Innholdet i denne retten er sammenfallende med barnets rett til å medvirke og til å bli hørt etter bvl. § 1-6. Forutsetningen for at foreldrene skal kunne benytte seg av sin rett til

medvirkning og reell innflytelse er at de må få tilstrekkelig og nødvendig informasjon om barnevernet, deres beslutningsgrunnlag og hvordan de vurderer saken. Rettigheten forutsetter også at foreldrene får komme med sine synspunkter om barnevernets behandling av saken.⁹⁰

Denne rettigheten tilsier altså at barnevernet pålegges ytterligere plikter til å gi foreldrene tilstrekkelig informasjon slik at de kan komme med sine synspunkter, samt å ta disse i betraktning når tiltak skal iverksettes. Felles for alle tiltak, uavhengig av når de pålegges, er at de må være forsvarlige jf. bvl. § 1-4. Dette gjelder også de som tilbys foreldrene etter omsorgsovertakelse.

3.1.6. Samvær

Samvær er et av de viktigste aspektene etter en omsorgsovertakelse for å legge til rette for en gjenforening mellom barn og foreldre. Det er her hovedvekten av kritikken fra EMD har kommet. Ettersom omsorgsovertakelse er et midlertidig tiltak, vil det å bevare kontakten mellom barn og foreldre være avgjørende for mulighetene for tilbakeføring. Dette skjer

---

⁸⁷ Barne- og likestillingsdepartementet (2009) s. 9

⁸⁸ Ljones, Hollekim og Christiansen (2019) s. 165

⁸⁹ Studsrød og Mevik (2019) s. 234

⁹⁰ Oppedal (2007) s. 47

gjennom samvær og jevnlig kontakt. Etter bvl. § 4-16 har barnevernet en plikt til å legge til rette for gode samvær. Dette er slått fast i en av de nye høyesterettsdommene fra mars 2021.⁹¹

Den eneste samværstypen som er uttrykkelig nevnt i § 4-16 er samvær mellom søsken, (tredje setning) i de tilfeller hvor hensynet til barnet ikke taler mot det. Men det er også klart at samvær mellom barn og foreldre er noe barnevernet er pliktig til å legge til rette for etter regelen om samværsrett i bvl. § 4-19 første ledd første punktum: «Barn og foreldre har, hvis ikke annet er bestemt, rett til samvær med hverandre». Dette er også slått fast og redegjort for i rettspraksis, blant annet i, HR-2020-661-S, hvor Høyesterett i avsnitt 199 flg. uttrykker at «Tilknytning mellom barn og foreldre må vektlegges blant annet ved avgjørelse om samvær og kontakt». Barnevernet får også ansvaret for å påse at foreldre får samvær med barnet slik det er vedtatt, samt å følge opp at dette gjennomføres som planlagt. Dette kan også innebære at barnevernet kan få ansvar for å dekke foreldrenes nødvendige utgifter knyttet til gjennomføringen av samværet dersom de ikke har mulighet til å dekke disse selv.⁹²

Barnevernloven § 4-19 andre ledd, pålegger fylkesnemnda å ta stilling til omfanget av samvær mellom barn og foreldre når omsorgsovertakelse er vedtatt. Som avklart over er omsorgsovertakelse et midlertidig tiltak og tilbakeføring skal iverksettes så raskt vilkårene for det er oppfylt. For å oppfylle denne målsettingen må samvær mellom barn og foreldre legges opp på en måte som ivaretar dette formålet på best mulig måte.⁹³ Mengden samvær er spesielt viktig for dette. I rettspraksis er det uttalt at «omfanget av samvær skal basere seg på at barn og biologiske foreldre skal gjenforenes», som et uttrykk for det overordnede målet med samværet.⁹⁴

For å oppnå dette overordnede målet er det slått fast i rettspraksis at barnevernet, uavhengig av lengden på omsorgsovertakelsen, jevnlig må undersøke og eventuelt justere på samværet eller prøve alternative måter dersom det viser seg at samværet ikke fungerer.⁹⁵ Alternative måter kan være tilfeller hvor det oppstår et behov for at barnevernet legger til rette for annen type kontakt mellom barnet og foreldrene eller søsken, eksempelvis gjennom telefonkontakt.⁹⁶

---

⁹¹ HR-2021-474-A, avsnitt 54

⁹² NOU 2012: 5, s. 105

⁹³ HR-2020-662-S, avsnitt 125 og 137, og HR-2021-474-A avsnitt 37 og 38.

⁹⁴ HR-2020-661-S, avsnitt 145

⁹⁵ *Strand Lobben mfl. mot Norge* (2019), avsnitt 221

⁹⁶ Prop. 106 L (2012–2013), s. 210

I EMDs rettsavklarende storkammerdom, *Strand Lobben mfl. mot Norge*, som endte med dom for krenkelse av art. 8, var fastsettelsen av samvær et av de springende punkt. I saken var det klart at kravene for å legitimere omsorgsovertakelse var oppfylt, men EMD kom frem til at manglende samvær mellom mor og barn, over en betydelig tidsperiode, gjorde at det ikke lenger var til barnets beste å bli gjenforent med mor.⁹⁷ Det svært begrensede samværet som hadde forekommet mellom mor og barn var så lite at det hadde hatt en så stor innvirkning på barnet og dets tilknytning til mor, at det ødela muligheten for gjenforening.⁹⁸ Barnets tilknytning til fosterforeldrene (senere adoptivforeldrene) var sterkere, og det var ikke lenger til barnets beste å bli gjenforent med mor, selv om vilkårene for tilbakeføring var oppfylt. Manglende samvær og kontakt mellom barn og mor var ansett å være den utløsende faktor, og EMD uttrykte stor misnøye på disse punkt.⁹⁹

Strand Lobben mfl. og de etterfølgende dommene fra EMD mot Norge var avgjørende for endringen i den nasjonale praksisen rundt fastsettelsen av samvær, og i storkammeravgjørelsene fra mars 2020 var omfanget av samvær et viktig vurderingstema i samtlige. HR-2020-662-S gjaldt både omsorgsovertakelse og samvær. Høyesterett omgjorde samværets omfang ved å øke det til det dobbelte, fra fire til åtte ganger i året, men opprettholdt lagmannsrettens dom om omsorgsovertakelse. Høyesterett uttalte at gjenforening forutsetter at barn og foreldre har samvær av et omfang som gjør at deres bånd styrkes og utvikles, samtidig som det ikke må gå imot hensynet til barnets beste.¹⁰⁰ Mengden samvær må altså være til det beste for barnet, samtidig som det må være av et slikt omfang at det ikke vanskeliggjør tilbakeføring.

I HR-2020-661-S ble det uttalt at barnevernet må gjennomføre en konkret vurdering for hvert barn ved avgjørelsen av samværets omfang. Selv for de tilfeller hvor plasseringen etter all sannsynlighet vil være langvarig, skal det legges opp til tilstrekkelig samvær for å legge til rette for en senere gjenforening av barn og foreldre.¹⁰¹ Dette gjelder helt frem til en ny konkret vurdering eventuelt gir grunnlag for å fravike tilbakeføringsmålsetningen.

---

⁹⁷ *Strand Lobben mfl. mot Norge* (2019), avsnitt 207-208

⁹⁸ *Strand Lobben mfl. mot Norge* (2019), avsnitt 165

⁹⁹ *Strand Lobben mfl. mot Norge* (2019), avsnitt 220 flg.

¹⁰⁰ HR-2020-662-S, avsnitt 116 og 128, jf. *V.M. mot Norge* (2019), avsnitt 69.

¹⁰¹ HR-2020-661-S, avsnitt 145

I vurderingen av samvær vil barnets rett til å bli hørt etter bvl. § 1-6 være sentralt. Samtidig må det også legges vekt på hva som er barnets beste, bvl. jf. § 4-1. EMD har slått fast at barnets beste skal være et avgjørende moment ved fastsettelsen av samvær, og vil ha avgjørende betydning, jf. «must come before all other considerations».¹⁰² Videre er også formålet med omsorgsovertakelsen av betydning for omfanget. Dette var klart allerede ved ikrafttreddelsen av loven i 1992, og går frem av forarbeidene.¹⁰³

Storkammerdommene i Høyesterett fra 2020 gir også uttrykk for viktigheten av samvær for å legge til rette for gjenforening. Samtidig som de også gjør det klart at det ikke kan oppstilles en standardnorm for hvor mye samvær som skal fastsettes for best å oppnå formålet om tilbakeføring.¹⁰⁴ Mengden samvær må avgjøres ut fra de spesielle omstendighetene i saken.¹⁰⁵

Hvilke konkrete momenter som skal legges vekt på ved fastsettelsen av samvær ble presisert av Høyesterett gjennom de tre avgjørelsene avgitt i mars 2021. Momentene er blant annet barnets beste, barnets rett til å bli hørt, det biologiske prinsipp, forhold ved barnet (eksempelvis dets sårbarhet og behov) og forhold ved foreldrene, og vurderingen må basere seg på et «tilstrekkelig og oppdatert beslutningsgrunnlag».¹⁰⁶ I tillegg må barnets kulturelle rettigheter respekteres og sikres. Dette gjelder så lenge samvær er til barnets beste og ikke går på bekostning av barnets behov for omsorg og trygghet.¹⁰⁷

Dette samsvarer også med EMK art. 8, og avgjørelser fra EMD.¹⁰⁸ Fylkesnemnda må altså vurdere hver enkelt sak og situasjon og beslutte mengden samvær som passer den konkrete saken for å la barnet beholde kontakten med sin biologiske familie og kultur, for å oppnå målsettingen om gjenforening, samtidig som det må være til barnets beste. I tillegg må barnevernet jevnlig vurdere om omfanget som er vedtatt er tilstrekkelig og at gjennomføringen er tilfredsstillende, jf. kravene til samværets kvalitet og hyppighet presentert i rettspraksis.¹⁰⁹

---

¹⁰² *M.L. mot Norge* (2020), avsnitt 78, jf. *Strand Lobben mfl. mot Norge* (2019), avsnitt 204

¹⁰³ Ot. prp. nr. 44 (1991–1992), s. 51

¹⁰⁴ HR-2020-662-S, avsnitt 124 og 130

¹⁰⁵ HR-2020-661-S, avsnitt 125, HR-2020-662-S avsnitt 125-127 og HR-2020-663-S avsnitt 139

¹⁰⁶ HR-2021-474-A, avsnitt 42, jf. HR-2020-661-S avsnitt 171

¹⁰⁷ HR-2021-475-A, avsnitt 46

¹⁰⁸ *K.O. og V.M. mot Norge* (2019) avsnitt 60

¹⁰⁹ HR-2020-661-S, avsnitt 144 og *M.L. mot Norge* (2020) avsnitt 79

Etter bvl. § 4-19 andre ledd, jf. § 4-1, kan nektelse av samvær vedtas dersom det er til barnets beste. Er det fastsatt samvær som utsetter barnet for urimelig belastning, for eksempel grunnet fare for re-traumatisering av barnet skal barnets beste gå foran foreldrenes samværsrett. Dette fremgår av *K.O. og V.M.-dommen* avsnitt 69, som slår fast at myndighetene ikke kan fastsette samvær som utsetter barnet for «undue hardship». På den annen side er det i rettspraksis slått fast at for de tilfeller hvor det er tegn på at samværet utsetter barnet for urimelig belastning tilsier ikke det automatisk nektelse av samvær, men kan i noen tilfeller tale for at samværet begrenses, eksempelvis i de tilfeller hvor barnets behov for stabilitet og foreldrenes manglende samværskompetanse taler for det.¹¹⁰

For de tilfeller hvor det er vedtatt begrenset eller ingen samvær må barnevernet allikevel jevnlig vurdere hvorvidt omstendighetene har endret seg, og om det vil få en betydning for samværet. Dette er et uttrykk for barnevernets «løpende og helhetlige» oppfølgingsansvar regulert i bvl. § 4-16, første setning, og understreker viktigheten av samvær for å nå gjenforeningsmålsetningen og det faktum at det kreves «spesielle og sterke grunner» for å nekte eller begrense samvær.¹¹¹ Som nevnt innledningsvis sier EMD at nektelse av samvær må kunne begrunnes i formålet om å beskytte barnet.¹¹² I rettspraksis er det også slått fast at samvær med familie også er relevant for de tilfeller hvor gjenforeningsmålsetningen er oppgitt.¹¹³ Samvær med familie har en egenverdi, noe som også kan knyttes opp til retten til familieliv og tankegangen til grunn for det biologiske prinsipp.

I all hovedsak legger samvær til rette for gjenforening, og samværets omfang må derfor være tilstrekkelig til å styrke og utvikle båndene mellom barnet og foreldrene, og eventuelle søsken. Nektelse av samvær kan kun skje i de tilfeller hvor det foreligger eksepsjonelle omstendigheter, «exceptional circumstances», og hvor barnets beste taler for å nekte samvær.¹¹⁴

---

¹¹⁰ HR-2020-662-S, avsnitt 129

¹¹¹ HR-2020-662-S, avsnitt 138

¹¹² *Johansen mot Norge* (1996), avsnitt 78

¹¹³ *Pedersen mfl. mot Norge* (2020), avsnitt 70 og HR-2020-662-S avsnitt 137

¹¹⁴ *Görgülü mot Tyskland* (2004) avsnitt 48, og *Johansen mot Norge* (1996) avsnitt 78

3.1.7. Generell plikt om å følge opp og holde seg oppdatert

Det er klart at barnevernet har et «løpende og helhetlig» oppfølgingsansvar etter bvl. § 4-16 første setning, «*Barneverntjenesten har etter omsorgsovertakelsen et løpende og helhetlig ansvar for oppfølgingen av barnet, herunder et ansvar for å følge utviklingen til barnet og foreldrene*». Sett i sammenheng med bestemmelsens siste setning, har barnevernet en plikt til å jevnlig vurdere om det er grunnlag for å oppheve omsorgsovertakelsen etter bvl. § 4-21. Det er ingen bestemmelse som tilsier hvor lenge en omsorgsovertakelse skal vare, men foreligger ikke lenger vilkårene i bvl. § 4-12 skal vedtaket oppheves.

For de tilfellene hvor vilkårene for omsorgsovertakelsen ikke lenger er til stede, og det ikke foreligger en grunn til å utsette tilbakeføring, har barnevernet en plikt til å foreslå opphevelse av vedtaket for fylkesnemnda. Ettersom det er barnevernet som forbereder og fremmer saker for fylkesnemnda, uavhengig av om det er etter ønske fra barnevernet selv eller den private part, jf. bvl. § 7-10 første og andre ledd, må barnevernet ta slike forespørsler på alvor. Dette innebærer at barnevernet i tilfeller hvor det kreves endring av tidligere vedtak og hvor det foreligger endringer i barnets og foreldrenes situasjon som tilsier at dette er relevant, må sikre at saken tas opp for fylkesnemnda. For å påse at dette følges er det i bestemmelsens andre ledd presisert at barnevernet må forberede og fremme endringssak for nemnda «snarest mulig», og ikke senere enn «tre måneder». Det er også satt opp en sekundær frist på seks måneder for «særlige tilfeller».

Denne plikten innebærer at barnevernet må oppfylle sitt løpende oppfølgingsansvar ved å jevnlig oppdatere sin kunnskap om foreldrenes og barnets situasjon, slik at barnet ikke er borte fra foreldrene lenger enn nødvendig, og dermed vanskeliggjør gjenforening. Jo lengre tid barnet oppholder seg utenfor hjemmet, jo vanskeligere vil det være å gjennomføre tilbakeføring, også for de tilfeller hvor foreldrenes omsorgsevne blir god nok, jf. *Strand Lobben mfl.*, hvor hensynet til barnets behov for stabilitet talte for at barnet ble værende.

3.1.8. Barnevernets tilleggsansvar

Sett bort fra de generelle oppfølgingspliktene som bvl. § 4-16 ilegger barnevernet, er det for ulike plasseringssteder oppstilt ytterligere krav til oppfølgingen av barnet etter omsorgsovertakelse. For barn som blir plassert i fosterhjem oppstiller bvl. § 4-22, femte ledd at barnet skal få en tilsynsfører. For barn på institusjon skal det utarbeides en tiltaksplan, jf.

bvl. § 4-28, og for barn på institusjon oppstiller barnevernloven kap. 5 egne bestemmelser om tilsyn og rettigheter for barna.

3.1.9. Andre bestemmelser som påvirker barnevernets ansvar

I tillegg til barnevernloven er det flere andre lover og internasjonale konvensjoner som må tas i betraktning og som er med på å regulere innholdet i barnevernets ansvar. Blant disse har vi Grunnloven - nærmere bestemt § 104, tredje ledd, hvor det fremgår at staten har ansvar for å legge til rette for barnets utvikling, «fortrinnsvis i egen familie». Dette kan sees på som et uttrykk for gjenforeningsmålsetningen og det faktum at omsorgsovertakelser i all hovedsak skal være midlertidige.

Norge er bundet av flere internasjonale konvensjoner på barnevernsområdet som setter grenser og skaper plikter for barnevernet. Og etter Høyesteretts mening er det samsvar mellom det som følger etter internasjonale forpliktelser og norsk rett. Samtidig er både EMK og BK allerede norsk rett etter menneskerettsloven § 2.

FNs barnekonvensjon pålegger statene en plikt til å hjelpe foreldre med deres omsorgsansvar, jf. art. 18 nr. 2, dette kan oppfylles blant annet gjennom å tilby hjelpetiltak, som i norsk rett kommer til uttrykk i både bvl. § 1-5, «[...] barn har rett til nødvendige tiltak» og § 4-4 andre ledd, «[...] sørge for å sette i verk hjelpetiltak». Det samme følger av Grunnloven § 104.

Ettersom omsorgsovertakelse i utgangspunktet er et midlertidig tiltak har EMD gjentatte ganger slått fast at gjenforening mellom barn og foreldre skal være det overordnede mål, «the ultimate aim», ved omsorgsovertakelser.¹¹⁵ I tillegg gir EMD og EMK art. 8 myndighetene en positiv plikt til å gjennomføre tiltak for å tilrettelegge for gjenforening.¹¹⁶

Den positive plikten er selvsagt ikke absolutt, og som nevnt må den avveies mot hensynet til barnets beste. Gjenforening er ikke alltid utelukkende positivt, og Høyesterett har med henvisning til situasjoner som i *Strand Lobben mfl. mot Norge* uttalt seg om hvilke situasjoner som kan være grunnlag for å oppgi målsetningen om gjenforening uten at det er i strid med EMK art. 8 og norsk rett.¹¹⁷

---

¹¹⁵ *Strand Lobben mfl. mot Norge* (2019), avsnitt 208

¹¹⁶ *Strand Lobben mfl. mot Norge* (2019), avsnitt 205

¹¹⁷ HR-2020-661-S, avsnitt 129, og *Strand Lobben mfl. mot Norge* (2019), avsnitt 207 og 208

Også i EMK art. 8 har EMD innfortolket et krav til saksbehandling. Spesielt for barnevernssaker - for de tilfeller hvor målet om tilbakeføring oppgis - er det oppstilt et skjerpet krav til begrunnelse, hvor barnevernet må kunne beskrive hva de har gjort for å gjøre tilbakeføring mulig.¹¹⁸ Dette ekstra kravet til begrunnelse for å frafalle gjenforeningsmålsetningen kan på mange måter anses som en ekstra skranke for barnevernet til å vurdere om det er mulig å arbeide for tilbakeføring, før en gjenforening utelukkes. I *K.O. og V.M. mot Norge* ble det slått fast (i avsnitt 68) at kravet til begrunnelse ikke var oppfylt, ved at det ikke ble forklart hvorfor gjenforeningsmålsetningen var frafalt, jf. «gave up reunification as the ultimate goal at a very early stage, without demonstrating why».

3.2. Den nye lovbestemmelsen, bvl. 2021 § 8-3

I denne delen av oppgaven gjennomgår jeg ansvaret som kan utledes av den nye barnevernsloven.¹¹⁹ Det er klart at det ikke foreligger noen andre rettskilder å ta utgangspunkt i enn forarbeider ved vurderingen av innholdet i den nye loven, da loven enda ikke har trådt i kraft. Til gjengjeld er det svært utfyllende lovforarbeid.

Som skissert innledningsvis vil min gjennomgang av den nye loven ta utgangspunkt i Prop.133 L (2020–2021) Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven. Den aktuelle bestemmelsen er nå blitt bvl. 2021§ 8-3 som gjelder «Oppfølging av barn og foreldre etter vedtak om omsorgsovertakelse».

3.2.1. Ordlyd

Bestemmelsen består av fire ledd og lovteksten i seg selv er svært ulik den någjeldende bestemmelsen. Hvert ledd har fått sitt eget fokus, hvor første ledd angår barnevernets ansvar for barnet etter omsorgsovertakelse og hvordan de skal følge barnets utvikling og hvorvidt det får tilstrekkelig omsorg. Andre ledd omhandler ansvaret overfor foreldrene, blant annet gjennom en plikt til å kontakte dem og til å gi tilbud om veiledning og oppfølging. Tredje ledd er en egen regulering av gjenforeningsmålsetningen, mens fjerde ledd omhandler barnevernets ansvar for å utarbeide en omsorgsplan.

---

¹¹⁸ *A.S. mot Norge* (2019), avsnitt 67 og *Abdi Ibrahim mot Norge* (2019), avsnitt 61

¹¹⁹ Lov av 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern (barnevernsloven)

Det er fortsatt en utstrakt bruk av «skal» i ordlyden, og det er kun unntak fra «skal»-plikten i de tilfeller hvor det ikke er hensyn til barnet som taler mot. Den nye lovteksten har et større fokus på foreldrene og barnevernets selvstendige plikter overfor dem enn tidligere ved at foreldre nå nevnes i tre av fire deler av bestemmelsen. Dette tydeliggjør barnevernets selvstendige ansvar overfor foreldrenes etter omsorgsovertakelse og viser utviklingen i fokuset fra å være rettet mest mot barnet til nå, i større grad, også å dreie seg om foreldrene.

Selv om det er gjort flere store endringer i bvl. 2021, er det ingen endringer i rettstilstanden på området for barnevernets oppfølgingsansvar. Alle rettigheter og plikter som gjaldt etter bvl. § 4-16, gjelder også etter den nye barnevernsloven, selv om det ikke lenger er samlet i en bestemmelse.

3.2.2. Den nye barnevernsloven - bvl. 2021

Proposisjonen som er vedtatt og som er hoveddokumentet til endringen i barnevernloven er Prop.133 L (2020–2021) Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven. Før en nærmere redegjørelse av barnevernets oppfølgingsansvar etter bvl. 2021 § 8-3 vil jeg raskt gjennomgå andre relevante paragrafer fra proposisjonen. Dette er for å klargjøre hvilke andre bestemmelser som vil kunne være avgjørende for ansvaret.

I bvl. 2021 § 1-8 er det vedtatt en plikt for barnevernet til å ta hensyn til barnets identitet (barnets kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn) gjennom hele barnevernssaken. Dette henviser til Grunnloven §108 og FNs barnekonvensjon art. 30. Etter grl. § 108 skal staten legge til rette for at samiske folkegrupper skal kunne sikre og utvikle sin identitet. FNs BK art. 30 er mer generell og sikrer barn av alle minoriteter og urbefolkninger retten til sin identitet. Bvl. 2021 § 1-8 lovfester disse forpliktelsene. Dette innebærer at barnevernet må ta hensyn til barnets identitet, eksempelvis ved fastsettelsen av mengden samvær for de tilfeller hvor fosterforeldrene ikke har samme språk eller kultur som barnets biologiske foreldre.¹²⁰ Dette er for å sikre barnet en tilknytning til denne kulturen og samsvarer med EMDs uttalelser i *Hernehult mot Norge* (2020), hvor det i avsnitt 73 slås fast at det vil kunne vanskeliggjøre gjenforening om et barn i ung alder blir tatt ut av sitt hjem før det får lært språk og religion, eller plasseres slik at det ikke får opprettholdt sine kulturelle tradisjoner.

---

¹²⁰ HR-2020-1967-A, avsnitt 96

Den generelle bestemmelsen om barnevernets plikt til å samarbeide med barn og foreldre er videreført i bvl. 2021 § 1-9. Det er i andre ledd lovfestet en plikt for barnevernet til å legge til rette for at barnets familie og nettverk inkluderes i barnets liv, slik at ressursene som finnes rundt barnet utnyttes. Dette vil være spesielt viktig for å bevare barnets relasjoner i de tilfellene hvor det blir iverksatt omsorgsovertakelse, for enklere å kunne gjennomføre en tilbakeføring.¹²¹ Et godt samarbeid mellom barnevernet, barn og familie vil være en forutsetning for et godt barnevern.¹²²

Innarbeidelsen og lovfestingen av alle disse prinsippene og reglene vil tydeliggjøre hva barnevernet må vurdere og legge vekt på i sitt oppfølgingsansvar, og sikrer barnets rettssikkerhet i møte med barnevernet.

3.2.3. Plan

Etter bvl. 2021 § 8-3 fjerde ledd er barnevernet pliktige til å utarbeide en plan for barnets omsorgssituasjon så «snart som mulig» etter vedtak om omsorgsovertakelse.

«Så snart som mulig etter at barneverns- og helsenemnda har truffet vedtak om omsorgsovertakelse, skal barnevernstjenesten utarbeide en plan for barnets omsorgssituasjon og oppfølgingen av barnet og foreldrene. Planen skal blant annet beskrive barnets behov og eventuell oppfølging som kan bidra til at foreldrene kan få tilbake omsorgen for barnet. Planen skal endres dersom barnets behov tilsier det.»¹²³

Denne bestemmelsen må også ses i sammenheng med bvl. 2021 § 1-9 nevnt ovenfor, om barnevernets plikt til å samarbeide med barn og foreldre, og bvl. 2021 § 1-4 som vil regulere barnets rett til medvirkning.

Innholdet i planen vil variere fra barn til barn, og situasjon til situasjon, men etter den nye loven skal den inneholde en beskrivelse av barnets behov, og en oversikt over eventuell oppfølging som kan føre til tilbakeføring.¹²⁴

---

¹²¹ Prop.133 L (2020–2021) s. 18

¹²² Prop.133 L (2020–2021) s. 105

¹²³ Lov av 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern (barnevernsloven), § 8-3 fjerde ledd

¹²⁴ Prop.133 L (2020–2021) s. 284

I proposisjonen uttaler departementet, med støtte i Advokatforeningen, at i de tilfeller hvor gjenforeningsmålsetningen er oppgitt, må dette komme frem og begrunnes i planen.¹²⁵ Dette samsvarer med kravet til saksbehandling og begrunnelse etter EMK art. 8, omtalt ovenfor. For de tilfeller hvor det ved en senere anledning blir aktuelt å gjenoppta målsetningen, må planen endres i henhold til dette. Barnevernets plikt til å følge med på barnet og foreldrenes situasjon gjelder derfor også her.

Det er ikke vedtatt å inkludere noe krav om at planen må inneholde en bestemt tidsangivelse av når omsorgsovertakelsen skal opphøre. Dette er fordi en tidsangivelse vil kunne forstyrre barnevernets arbeid med barnet og foreldrene, for eksempel i situasjoner hvor barnet kan tilbakeføres tidligere enn angitt, men grunnet tidsangivelsen i planen, blir ikke dette gjort. Samtidig aksepterer departementet at det i enkelte saker kan være grunn til å oppgi noe i planen om den sannsynlige varigheten.¹²⁶

Bvl. 2021 § 8-3 siste setning, redegjør for at planen skal endres dersom «barnets behov» tilsier det. Dette innebærer at planen skal vurderes regelmessig, og at «barnets behov» også skal forstås slik at foreldrenes omsorgsevne også skal vurderes. Her er det altså endringer i selve ordlyden fra någjeldende lovtekst som uttaler at planen kun kan endres dersom forutsetningene for den er falt bort, jf. ovenfor. Departementet påpeker likevel at det ikke er noen realitetsendring, og at dersom barnets behov endrer seg, vil også forutsetningene for planen falle bort.¹²⁷ Den eneste endringen er at det tydeligere skal komme frem at det er barnets behov som skal være avgjørende for innholdet i planen.

3.2.4. Tiltak

Bvl. 2021 § 8-3 andre ledd er en videreføring av fjerde og femte setning i bvl. § 4-16.

«Barnevernstjenesten skal også følge opp foreldrene etter at vedtak om omsorgsovertakelse er iverksatt. Barnevernstjenesten skal følge med på foreldrenes situasjon og utvikling, og den skal kort tid etter omsorgsovertakelsen kontakte foreldrene og gi dem tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barnevernstjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.»¹²⁸

---

¹²⁵ Prop.133 L (2020–2021) s. 291

¹²⁶ Prop.133 L (2020–2021) s. 292

¹²⁷ Prop.133 L (2020–2021) s. 292

¹²⁸ Lov av 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern (barnevernsloven), § 8-3 andre ledd

Nytt i lovteksten er reguleringen av at barnevernet nå også skal følge opp foreldrene etter vedtak om omsorgsovertakelsen, og at de må følge med på foreldrenes situasjon og utvikling. Ved å legge til dette tydeliggjøres det ytterligere at oppfølging av foreldrene er en del av barnevernets ansvar. Dette gikk også frem av bestemmelsen tidligere, men er nå enda klarere. Barnevernets ansvar for å ta kontakt med foreldrene innen «kort tid» og iverksette passende tiltak avhengig av foreldrenes situasjon og ønske om bistand videreføres i den nye bestemmelsen.

I relasjon til barnevernets ansvar for å iverksette tiltak der det er behov, er det også bestemt å innføre et dokumentasjonskrav i bvl. 2021 § 12-5. Kravet vil knyttes til hvilke faglige vurderinger som er tatt og som ligger til grunn ved beslutninger gjort av barnevernet, og krav til å dokumentere for hvorfor tiltak som iverksettes overfor barn og foreldre møter deres behov. Dette innebærer at barnevernet tydeligere må kunne dokumentere hva som er iverksatt av tiltak eller beslutninger, og begrunne hvorfor disse er foretatt. Dette øker rettssikkerheten til alle parter, og gjør det lettere for fylkesnemndene å forstå bakgrunnen for, og innholdet i, beslutninger og tiltak.¹²⁹

3.2.5. Samvær

Som diskutert under punkt 3.1.6 er det på samværsfronten mesteparten av kritikken mot Norge har kommet på barnevernsområdet. Norge og barnevernet har de siste årene fått et økt fokus på samvær, og gjennom nye samværsregler er gjenforeningsmålsetningen etter omsorgsovertakelse nå tydeliggjort som en viktig del av barnevernets arbeid.¹³⁰

EMD og Høyesterett har i sine avgjørelser, nevnt ovenfor, lagt vekt på sammenhengen mellom gjenforeningsmålsetningen og samvær, og konkludert med at det gis for lite samvær til å nå gjenforeningsmålsetningen.¹³¹ På grunn av dette er det i bvl. 2021 § 8-3, tredje ledd lagt til at barnevernet skal legge til rette for gjenforening i sin oppfølging etter omsorgsovertakelse. Hvordan det skal legges til rette for gjenforening nevnes ikke, og samvær er ikke lenger eksplisitt nevnt i bestemmelsen om barnevernets oppfølgingsansvar. Det er likevel klart at å legge til rette for samvær er en viktig del av oppfølgingen og for å nå

---

¹²⁹ Prop.133 L (2020–2021) s. 16

¹³⁰ Prop.133 L (2020–2021) s. 15

¹³¹ Bla. *Strand Lobben mfl. mot Norge (2019)*, HR-2020-661-S og HR-2020-662-S, gjennomgått under pkt. 3.1.6

gjenforeningsmålsetningen. I forarbeidene uttales det at barnevernet har en «positiv plikt» til å arbeide for gjenforening mellom barn og foreldre, og at de må vurdere hvorvidt deres egne tiltak er gode nok, eller om de og bør involvere andre ressurser.¹³² Viktigheten av samvær nevnes spesielt som et av momentene barnevernet må prioritere for å oppfylle sin plikt etter tredje ledd.¹³³

På grunn av disse tilbakemeldingene fra EMD og uttalelsene i forarbeidene er det i bvl. § 2021 et eget kapittel om samvær etter omsorgsovertakelse: «Kapittel 7. Samvær og kontakt etter omsorgsovertakelse». Reguleringen av samværet i den nye loven er ikke lenger en del av den overordnede bestemmelsen om oppfølgingsansvar, men har fått et eget kapittel.

Samværskapittelet skal inneholde en egen regulering i § 7-2 andre ledd om at barnevernet må fastsette samvær etter en konkret vurdering. Dette samsvarer med gjeldende rett, redegjort for under pkt. 3.1.6. Det er også vedtatt at bestemmelsen skal lovfeste noen av hovedhensynene som må med i denne vurderingen, for å tydeliggjøre disse. «Barnets behov for beskyttelse, barnets utvikling, samt barnets og foreldrenes mulighet til å opprettholde og styrke båndene mellom seg» er hensynene som det foreslås å fremheve.¹³⁴ Ordlyden presiserer at omfanget av samvær skal baseres på en vurdering av det enkelte barns behov, og vil kunne være forskjellig fra sak til sak. Valget av ordlyden «blant annet» understreker videre at listen ikke er uttømmende, og at barnevernet selv må vurdere hvilke hensyn som må vektlegges i den enkelte sak.

I likhet med andre vurderinger som berører barnet, skal det også her gjøres en helhetlig vurdering av om det foreslåtte samværet er til barnets beste. Det kommer frem i bvl. 2021 § 7-2 andre ledd, siste setning, jf. tredje ledd, hvor det er bestemt å lovfeste at samværet kan falle helt bort eller begrenses i de tilfellene hvor det foreligger «sterke og spesielle grunner» som taler for dette. Dette peker i retning av barnevernets løpende ansvar til å følge med og samsvarer med gjeldende rett.

---

¹³² Prop. 133 L (2020–2021) s. 290

¹³³ Prop. 133 L (2020–2021) s. 290

¹³⁴ Prop. 133 L (2020–2021) s. 268

For å møte kritikken fra både EMD og Høyesterett er det i tillegg vedtatt en ny lovbestemmelse som vil kreve at barnevernet utarbeider en plan for samvær og kontakt mellom barn og foreldre (ny § 7-6 i bvl. 2021). Planen kan ikke påklages, men uenigheter skal fortrinnsvis forsøkes å løses ved dialog. Videre skal det lovfestes at barneverntjenesten jevnlig må vurdere planen, og om det er behov for endringer.¹³⁵ Dette er også fremhevet i dommer fra EMD¹³⁶ og Høyesterett¹³⁷, som begge påpeker at myndighetene har en plikt til jevnlig å vurdere samværet. Samtidig, for å gi en mer fleksibel samværs-praksis enn det barnevernet nå benytter, er det i bvl. 2021 § 7-6 andre ledd, presisert at barnevernet kan innvilge mer samvær enn det nemnda fastsetter i sitt vedtak, så lenge det ikke er i strid med vedtakets forutsetninger.¹³⁸

Søsken er en viktig del av barnets familieliv, noe som også fremheves i den någjeldende lovbestemmelsen. På grunn av dette skal barnevernet også kunne pålegges å legge til rette for at barnet kan opprettholde og styrke kontakten med sine søsken, blant annet ved at søsken også skal være en del av barnets samværsplan. Det er også fremmet et ønske om å kunne inkludere andre av barnets nærstående som det har et etablert familieliv med i samværsplanen, jf. bvl. 2021 § 7-5. Dette kan være besteforeldre, tanter og onkler. Et eksempel på dette kom i en avdelingsdom avsagt 1. juli 2021 hvor en bestemor vant frem med ønske om å få se sitt barnebarn som var under offentlig omsorg.¹³⁹ Andre nærstående skal altså kunne bli en del av barnets samværsplan for «å styrke og videreutvikle barnets bånd til den biologiske familie».¹⁴⁰ Det ble også uttalt at samvær med besteforeldre også kunne tenkes å lette en eventuell tilbakeføring til foreldrene.¹⁴¹

Videre er det vedtatt å inkludere at barneverntjenesten også kan vurdere å inkludere andre personer i samværsplanen dersom de kan være en ressurs for barnet, jf. bvl. 2021 § 7-3, også de barnet ikke har et etablert familieliv med. Dette gjelder blant annet naboer og venner, men denne vurderingen vil ikke være pliktig for barneverntjenesten.¹⁴²

---

¹³⁵ Prop. 133 L (2020–2021) s. 282

¹³⁶ bla. *K. og T. mot Finland* (2001), avsnitt 179

¹³⁷ HR-2020-662-S, avsnitt 129

¹³⁸ Prop. 133 L (2020–2021) s. 274

¹³⁹ HR-2021-1437-A

¹⁴⁰ HR-2021-1437-A avsnitt 62

¹⁴¹ HR-2021-1437-A avsnitt 62

¹⁴² Prop. 133 L (2020–2021) s. 278

3.2.6. Generell plikt om å følge opp og holde seg oppdatert

Ettersom det er barnevernet som får det overordnede ansvaret for barnet ved en omsorgsovertakelse, er det de som må sørge for at de har tilstrekkelig informasjon om hvordan barnet har det for å oppfylle sitt ansvar om å gi barnet tilstrekkelig omsorg. Denne plikten blir nå lovfestet i bvl. 2021 § 8-3 første ledd, «Barnevernstjenesten skal følge opp barnet etter at vedtak om omsorgsovertakelse er iverksatt. Barnevernstjenesten skal følge med på hvordan barnet utvikler seg, og om det får forsvarlig omsorg.»¹⁴³ På dette området vil det være viktig for barnevernet å påse at de har tilstrekkelig kunnskap om hvordan barnet har det under plasseringen borte fra hjemmet, både gjennom samtaler med barnet selv og med eventuelle fosterhjem eller institusjoner.¹⁴⁴

Etter bvl. 2021 § 8-3 tredje ledd, siste setning, skal «Barnevernstjenesten [...] systematisk og regelmessig vurdere om det er nødvendig å endre tiltaket, eller om vedtak om omsorgsovertakelse kan oppheves.». Barnevernet får med andre ord en tydeligere plikt til å «systematisk og regelmessig» vurdere om iverksatte tiltak bør endres eller oppheves etter den nye bestemmelsen. I forarbeidene presiseres det at det også inkluderer plikten til å vurdere om det bør iverksettes ytterligere tiltak. Hvor ofte tiltakene skal vurderes avhenger av den enkelte sak, men ettersom forsvarlighetskravet i bvl. 2021 § 1-7 gjelder saksbehandlingen generelt, er det klart at tiden mellom vurderingene må kunne anses forsvarlig.¹⁴⁵

Finner barnevernet at omsorgsovertakelsen kan oppheves, og dermed gjennomføre gjenforening, er det barnevernets plikt å fremme dette for nemnda for å oppheve vedtaket. Dette blir lovfestet i bvl. § 8-3 tredje ledd første setning: «Dersom hensynet til barnet ikke taler mot det, skal barnevernstjenesten legge til rette for at foreldrene kan få tilbake omsorgen for barnet, jf. § 5-7.». Bvl. 2021 § 5-7 regulerer vilkårene for gjenforening og hvordan dette skal finne sted. Bakgrunnen for endringen er å tydeliggjøre barnevernstjenestens plikt til å fremme slike forslag når vilkårene for oppheving er oppfylt.¹⁴⁶

Valget om å sette barnevernets plikt til å vurdere endringer i tiltak i samme ledd som plikten til å legge til rette for gjenforening, underbygger at barnevernet må følge opp både barnet og foreldrene for å oppnå gjenforeningsmålsetningen.

---

¹⁴³ Lov av 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern (barnevernsloven), § 8-3 første ledd

¹⁴⁴ Prop.133 L (2020–2021) s. 290

¹⁴⁵ Prop.133 L (2020–2021) s. 291

¹⁴⁶ Prop.133 L (2020–2021) s. 291-292

4. Avslutning

Avslutningsvis oppsummerer jeg hovedfunnene i oppgaven. Først redegjør jeg, ved en komparativ vurdering, for endringene som er blitt gjort i någjeldende bvl. § 4-16, opp mot den nye bestemmelsen i bvl. 2021 § 8-3. Deretter oppsummerer jeg innholdet i oppfølgingsansvaret, før jeg avrunder med en kort konklusjon.

4.1. Endringer fra bvl. § 4-16 til bvl. 2021 § 8-3

Den mest markante forskjellen er at bestemmelsen går fra å være ett ledd med seks setninger til å bestå av fire hele ledd. Ved første øyekast er det flere av setningene som går igjen, men også mye nytt - barnevernet pålegges eksplisitt flere plikter overfor barnet og foreldrene, blant annet gjennom at det nå stilles klare krav til «systematisk og regelmessige vurderinger» av om det er behov for endringer. Samtidig er bestemmelsens regulering av samvær fjernet og flyttet til et eget kap. 7.

I tillegg til den store endringen i bestemmelsens lengde er det også gjort store generelle endringer på området om oppfølging ved at den nye loven har et eget kapittel om oppfølging av barn og foreldre (nytt kap. 8). Kapittelet skal inneholde flere av bestemmelsene fra någjeldende lov, jf. ovenfor. Dette alene viser at det er skjedd en stor utvikling på området og at viktigheten av en god oppfølging av barn og foreldre tas mer på alvor.

At bvl. 2021 § 8-3 inneholder to ledd som omhandler gjenforening og tilbakeføring viser viktigheten av arbeidet med dette ved omsorgsovertakelser og tydeliggjør dette. Tilbakeføring har vært en viktig del av kritikken fra EMD og ved å lovfeste gjenforeningsmålsetningen i tredje ledd viser man at omsorgsovertakelser skal være midlertidige og at tilbakemeldingene fra EMD tas på alvor.

4.2. Innholdet i ansvaret - De lege lata vs. den nye loven

I tillegg til klare endringer i de enkelte bestemmelsene, er det som nevnt flere endringer fra den gjeldende loven til lovforslaget som også vil påvirke oppfølgingsansvaret.

Den nye loven øker fokuset på samarbeid mellom barnevern og foreldre gjennom egne bestemmelser som regulerer dette uavhengig av situasjon. Det er klart at et godt samarbeid mellom alle involverte vil bidra til å gjøre prosessen lettere og gi barnet en god opplevelse av

situasjonen, samt være en forutsetning for at barnevernet kan gjøre jobben sin. At det er en god tone mellom foreldre og barnevern slik at tiltak og vedtak kan gjennomføres som ønskelig, er også sentralt for å legge til rette for en tilbakeføring.

Lovfestingen av ulovfestet rett, om at barnevernet kan øke mengden samvær dersom de finner at det bør gjøres, i bvl. 2021 § 7-6 andre ledd, tydeliggjør muligheten for å endre mengden. Det skaper en mer fleksibel og tilpasningsdyktig rettstilstand, som vil kunne bidra til å nå gjenforeningsmålsetningen i større grad enn det tidligere bestemmelser og reguleringer.

I tillegg til § 7-6 inneholder nye kap. 7 flere endringer fra dagens lovbestemmelser om samvær. Noen av endringene er som nevnt at det nå er slått fast at søsken og andre nærstående, som har et etablert familieliv med barnet, har rett til samvær (bvl. 2021 § 7-5). Videre er det nytt at barnevernet har en plikt til å utarbeide planer om samvær og kontakt. Ved å øke antallet bestemmelser om samvær, lovfestes flere rettigheter og plikter på dette området, noe som sørger for at det blir lettere for alle parter å holde seg informert om hva en kan forvente og kreve av barnevernet på dette området. Jo flere og klarere regler det er, jo mer legger en til rette for at enhver kan få oppfylt disse rettighetene.

Den nye loven stiller også strengere krav om å legge vekt på familieband, både ved valg av fosterfamilier og ved fastsettelse av samvær (jf. bvl. 2021 §§ 12-5 og 14-20), jf. pkt. 3.2.2 og bvl. 2021 § 1-8. Dette gjør at barnet vil kunne bevare kontakten med sin familie (i vid forstand) i større grad enn før, og lettere opprettholde kontakten med sitt språk og sin kultur.

Økt vekt på samvær og viktigheten av kontakt tydeliggjør gjenforeningsmålsettingen gjennom hele loven og gjør at Norge i større grad enn tidligere oppfyller sine internasjonale forpliktelser på en klar og ryddig måte, gjennom lovfesting av viktige prinsipper og momenter.

4.3. Oppsummering og gjennomgang

Formålet med denne oppgaven har vært å redegjøre for innholdet i barnevernets oppfølgingsansvar. Redegjørelsen har tatt utgangspunkt i någjeldende barnevernlov og den nye barnevernsloven.

Ved ikrafttredelsen av barnevernloven i 1992 og inntil de siste årene har loven hatt barnet som hovedfokus, og barnevernets praksis har vært preget av å sette barnet og dets velferd først. Dette fremgår av flere tidligere dommer, blant annet i Adele Johansen dommen fra 1996. Som gjennomgått under punkt 3.1.1 har endringer i lovbestemmelsen ført til at foreldrene er blitt mer og mer inkludert i barnevernets arbeid.

Barnevernets oppfølgingsansvar etter omsorgsovertakelse innebærer etter gjeldende rett å sørge for at barnet får tilstrekkelig omsorg og trygghet, og å påse at alle avgjørelser er til barnets beste. Samtidig har de en plikt til å inkludere foreldrene i sitt arbeid, ved å følge med på deres utvikling og tilby tiltak, og de må å legge til rette for samvær mellom barn og foreldre. Alle plikter etter oppfølgingsansvaret skal bidra til å legge til rette for gjenforening.

Den nye loven inneholder de samme pliktene for barnevernet, men tydeliggjør flere viktige deler. Blant disse er arbeidet med samvær, og det totale fokuset på gjenforening. Etter lovendringen er barnevernet pliktige til å lage både en samværsplan og en plan for omsorg og oppfølging.

Objektivt sett er det ikke blitt gjort store endringer i gjeldende rett rundt oppfølgingsansvaret i den nye barnevernsloven. Barnevernets oppfølgingsansvar etter omsorgsovertakelse går stort sett ut på det samme som tidligere, men med noen endringer knyttet til dokumentering, samvær og arbeidet for gjenforening. Den nye barnevernloven vil være mer omfattende og inneholde flere, mer utfyllende regler om oppfølging og tydeliggjør innholdet i ansvaret.

4.4. Konklusjon

Høyesterett har de siste årene jobbet for å rette barnevernets praksis gjennom å øke antallet barnevernssaker de tar inn til behandling. Selv om Barnevernloven stort sett har vært den samme har det skjedd små lovendringer her og der, for å oppfylle de ulike behovene for endring, og mye skjedde allerede i 2018.¹⁴⁷ Gjennom høyesterettsavgjørelser har domstolen vært med på å endre flere aspekter i gjeldende rett rundt barnevernets behandling allerede før den nye loven ble vedtatt, noe som gjør at gjeldende rett ikke er veldig ulik det som blir innholdet i den nye barnevernloven, selv om selve loven endrer seg.

---

¹⁴⁷ Lov 20. april 2018 nr. 5, Endringslov til Barnevernloven (5/2018)

De største endringene som har funnet sted gjelder som nevnt samvær og gjenforening. Selv om mye har vært en del av gjeldende rett er lovfesting av ulovfestet rett viktig for å tydeliggjøre hvilke regler og momenter barnevernet må ta hensyn til i sitt arbeid. Det er på mange måter dette som har vært poenget med arbeidet med den nye loven.

Høyesterett har, som nevnt under punkt 1.5, uttalt at problemet i barnevernet ikke er selve lovgivningen, men praksisen. Dette kan være en av grunnene til at det ikke har skjedd store endringer i realiteten, men at de endringene som er blitt foretatt er presiseringer og lovfesting av gjeldende rett. Å tydeliggjøre momenter og prinsipper, samt innholdet i barnevernets ansvar vil forhåpentligvis bidra til å endre praksisen på barnevernsområdet og føre til at barnevernet i større grad oppfyller sin oppfølgingsplikt.

Sett i lys av kritikken fra EMD knyttet til samvær, kan endringene i samværsreglene klart spores tilbake til dette. Det samme gjelder kritikken knyttet til for lite fokus på gjenforeningsmålsetningen, og det økte fokuset på gjenforening i den nye loven. Det er tydelig at tilbakemeldingene og føringene fra EMD har fått følger for utformingen av den nye barnevernsloven, og utviklingen på dette området kan i stor grad sies å være en konsekvens av det.

En total gjennomgang og vurdering av barnevernloven, som har pågått de siste årene, er et viktig arbeid og et stort steg i riktig retning for å påse at alle barn og foreldre får sine rettigheter oppfylt og respektert. Samtidig som arbeidet har vært med på å klargjøre innholdet i barnevernets oppfølgingsansvar, gjennom å tydeliggjøre momenter og presiseringer. Dette samsvarer med formålet bak den nye loven, nevnt innledningsvis under punkt 1.4.¹⁴⁸ Når alt kommer til alt er det aller viktigste at det endelige resultatet i enhver sak er i henhold til gjeldende rett. Sett i lys av innholdet i den nye barnevernsloven vil den nye loven forhåpentligvis kunne bidra til det.

---

¹⁴⁸ Jf. Prop. 133 L (2020–2021) s. 15

Kildeliste

Litteratur:

Bendiksen, Lena R. L. og Trude Haugli, *Sentrale emner i barneretten*, 4. utg., Universitetsforlaget 2021.

Brynildsrud, Karsten, «Barnevernspedagogen som rettsanvender», i *Barnevernspedagog: en grunnbok*, Studsrød, Ingunn, Veronika Paulsen, Inge Kvaran og Kate Mevik (red.), Universitetsforlaget 2019, s. 201-214.

Havre, Merete, *Norsk lovkommentar: Kommentar til barnevernloven*, Note 234, Rettsdata.no (Lest 10. september 2021)

Garvik, Olav, Arild Aspøy, Andreas Tjernshaugen, Lars Petter Berg, «Regjeringen Solberg» i Store norske leksikon, 14. oktober 2021, https://snl.no/Regjeringen_Solberg (Lest 21. oktober 2021)

Ljones, Eirinn Hesvik, Ragnhild Hollekim og Øyvinn Christiansen, «Råd og veiledning som tiltak i barneverntjenesten», *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 2019 nr. 3, s. 152-170.

Oppedal, Mons, «Barns og foreldres brukermedvirkning i et juridisk perspektiv», i *Brukermedvirkning i barnevernet*, Sissel Seim og Tor Slettebø (red.), Universitetsforlaget 2007, s. 46-68.

Paulsen, Veronika, «Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet» *Fontene forskning*, 1/2016, årgang 9, s. 4-15.

Studsrød, Ingunn og Kate Mevik, «Foreldresamarbeid - muligheter og utfordringer», i *Barnevernspedagog: en grunnbok*, Studsrød, Ingunn, Veronika Paulsen, Inge Kvaran og Kate Mevik (red.), Universitetsforlaget 2019, s. 231-244.

Sørensen, Christian Børge, «Langvarige fosterhjems plasseringer og forholdsmessighetskravet etter EMK art. 8» *Lov og Rett*, nr. 2 (2020) s. 103-122.

Uttalelser fra norske og internasjonale organer og institusjoner:

Barne- og likestillingsdepartementet, *Oppfølging av foreldre med barn/ungdom plassert i fosterhjem eller på institusjon*, 2009

Komiteen for barnets rettigheter (FNs barnekomite), *General comment no. 5, General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child (arts. 4, 42 and 44, para. 6)*, 2003

Komiteen for barnets rettigheter (FNs barnekomite), *General comment no. 12, The right of the child to be heard*, 2009

Komiteen for barnets rettigheter (FNs barnekomite), *General comment no. 14, on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration*, 2013

Lover og konvensjoner:

Lov 17. mai 1814, Kongerike Norges Grunnlov

Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova)

Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven)

Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven)

Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven)

Lov av 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern (barnevernsloven)

Endringslov til Barnevernloven nr. 65/2005, 63/2013, 46/2017, 5/2018 og 74/2020

The European Convention on Human Rights (tidligere kalt The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms), Roma, 4. november 1950 (i kraft fra 2. september 1953), 213 UNTS 221 (Den europeiske menneskerettskonvensjon - EMK)

The United Nations Convention on the Rights of the Child, 20. november 1989 (i kraft fra 2. september 1990) 1577 UNTS 3 (FNs konvensjon om barnets rettigheter - BK)

Lovforarbeider:

NOU 2016: 16 Om ny barnevernslov: Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse.

NOU 2012: 5 Om bedre beskyttelse av barns utvikling: Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet.

Ot.prp. nr. 44 (1991–1992) Om lov om barneverntjenester (barnevernlova)

Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

Ot.prp. nr. 64 (2004–2005) Om lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester og lov 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester (sosialtjenesteloven) mv.

Ot.prp. nr. 69 (2008–2009) Om lov om endringer i barnevernloven

Ot.prp. nr. 104 (2008–2009) Om lov om endringer i barnelova mv. (flytting, delt bosted, samvær, vold mv.)

Prop. 106 L (2012–2013) Om endringer i barnevernloven

Prop. 73 L (2016–2017) Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)

Prop. 169 L (2016–2017) Om endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre)

Prop. 133 L (2020–2021) Om lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven

Innst. O. nr. 80 (1991–1992) Innstilling fra Forbruker- og administrasjonskomiteen om Lov om barneverntjenester (barnevernloven) (ot.prp. nr. 44) (https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1991-92&paid=6&wid=bb&psid=DIVL400&pgid=bb_0197)

Innst. O nr. 115 (2004–2005) Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester og lov 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester (sosialtjenesteloven) mv. (<https://www.stortinget.no/Global/pdf/Innstillinger/Odelstinget/2004-2005/inno-200405-115.pdf>)

Innst. 625 L (2020-2021) Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven

Dok.nr.16 (2011–2012) Rapport fra Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven

Rettspraksis:

Høyesterett

Rt. 2009 s. 1261 A

Rt. 2012 s. 1832 A

Rt. 2012 s. 1985 P

HR-2020-661-S

HR-2020-662-S

HR-2020-663-S

HR-2020-1201-A

HR-2020-1788-A

HR-2020-1789-A

HR-2020-1929-A

HR-2020-1967-A

HR-2020-1968-A

HR-2020-2081-A

HR-2021-474-A

HR-2021-475-A

HR-2021-476-A

HR-2021-1437-A

EMD

W. mot Storbritannia [P], ECHR:1987:0708JUD000974982

Olsson mot Sverige (no. 1) [P], ECHR:1988:0324JUD001046583

Johansen mot Norge [J], ECHR:1996:0807JUD001738390

K. og T. mot Finland [GC], ECHR:2001:0712JUD002570294

Görgülü mot Tyskland [J], ECHR:2004:0226JUD007496901

Jansen mot Norge [J], ECHR:2018:0906JUD000282216
Strand Lobben m.fl. mot Norge [GC], ECHR:2019:0910JUD003728313
K.O. og V.M. mot Norge [J], ECHR:2019:1119JUD006480816
Abdi Ibrahim mot Norge [J], ECHR:2019:1217JUD001537916
A.S. mot Norge [J], ECHR:2019:1217JUD006037115
Pedersen m.fl. mot Norge [J], ECHR:2020:0310JUD003971015
Hernehult mot Norge [J], ECHR:2020:0310JUD001465216
M.L. mot Norge [J], ECHR:2020:1222JUD006463916
E.H. mot Norge [J], ECHR:2021:1125JUD003971719
M.F. mot Norge [J], ECHR:2021:1125JUD000594719

Internett:

European Court of Human Rights: Violation by Article and by State 1959–2011 (2011) på echr.coe.int. https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_1959_2011_ENG.pdf (Lest 30. august 2021)

European Court of Human Rights: Violations by Article and by State (2018) på echr.coe.int. https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_2018_ENG.pdf (Lest 30. august 2021)

European Court of Human Rights: Violations by Article and by State (2019) på echr.coe.int. https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_2019_ENG.pdf (Lest 30. august 2021)

European Court of Human Rights: Violations by Article and by State 1959–2020 (2020a) på echr.coe.int. https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_1959_2020_ENG.pdf (Lest 30. august 2021)

European Court of Human Rights: Violations by Article and by State (2020b) på echr.coe.int. https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_2020_ENG.pdf (Lest 30. august 2021)

European Court of Human Rights: Violations by Article and by State (2021) på echr.coe.int. https://www.echr.coe.int/Documents/CP_Norway_ENG.pdf (Lest 30. august 2021)

Norman, Mona Grivi, «Massedemonstrasjoner mot norsk barnevern i 19 land», Verdens Gang, 9. januar 2016, <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/ejxPl/massedemonstrasjoner-mot-norsk-barnevern-i-19-land> (Lest 10. september 2021)

Olsen, Ken Joar, «Ny barnevernslov begrenser rettssikkerheten», Aftenposten, 9. mai 2021, <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/414xPa/ny-barnevernslov-begrenser-rettssikkerheten> (Lest 10. september 2021)

Regjeringen Solberg, Barne- og familiedepartementet: Styrker rettssikkerheten for barn og foreldre på Regjeringen.no <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ny-barnevernslov/id2843407/> (Lest 17. august 2021)

Regjeringen Solberg, Barne- og familiedepartementet: Nytt utval for betre kvalitet og rettstryggleik i barnevernet på Regjeringen.no <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nytt-utval-for-betre-kvalitet-og-rettstryggleik-i-barnevernet/id2839373/> (Lest 19. august 2021)

Statsministerens kontor, Offisielt frå statsrådet 18. juni 2021 på Regjeringen.no <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/offisielt-fra-statsradet-18.-juni-2021/id2861520/> (Lest 19. august 2021)